

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI
ANASANAT DALI
SERAMİK TASARIMI PROGRAMI

RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARININ GÜNÜMÜZ SANATINDA
KULLANIM OLANAKLARI
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20096024 Tuna Yeter HATİPOĞLU

Danışman:
Prof. Gül ÖZTURANLI

İSTANBUL - 2015

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI
ANASANAT DALI
SERAMİK TASARIMI PROGRAMI

RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARININ GÜNÜMÜZ SANATINDA
KULLANIM OLANAKLARI
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20096024 Tuna Yeter HATİPOĞLU

Danışman:
Prof. Gül ÖZTURANLI

İSTANBUL – 2015

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no
ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
SUMMARY	IV
RESİMLER LİSTESİ	VI
1.GİRİŞ	1
1.1.Sorunun Belirlenmesi.....	1
1.2.Amaç.....	1
1.3.Yöntem.....	1
1.4.Çalışmanın Sınırlılıkları.....	1
2. TARİHSEL SÜREÇTE RENKLENDİRİLMİŞ ÇAMURLARININ KULLANIMI	3
2.1.Renkli Seramiğin Tanımı.....	4
2.2. Renkli Seramiğin Tarihsel Gelişimi.....	4
3. SERAMİK ÇAMURLARININ RENKLENDİRİLMESİ VE DEKOR UYGULAMALARI	16
3.1.Seramik Bünyelerin Renklendirilmesi.....	17
3.1.1. Oksitler.....	19
3.1.2. Seramik Boyaları.....	22
3.2. Dekor Uygulama Teknikleri.....	23
3.2.1. Benek Tekniği.....	24
3.2.2 Kalıp İçine Yerleştirme.....	25
3.2.2.1. Kalıp İçine Yerleştirme ve Döküm.....	26
3.2.3 İçine Kakma (İnlay)	27
3.2.4. Mermer Ebru Tekniği	30
3.2.4.1. Mermer Ebru Tekniği (Tornada Şekillendirme).....	31
3.2.4.2. Mermer Ebru Tekniği (Tornada Şekillendirme, Kesme ve Oyma)..	32
3.2.4.3. Mermer Ebru Tekniği (Plaka Tekniği).....	33
3.2.5. Nerikomi Tekniği	34
3.2.6. Aplikasyon (Ekleme) Tekniği	36

4. RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARININ	
GÜNÜMÜZ SANATINDA KULLANIMI	38
4.1. Renklendirilmiş Seramik Çamuruyla Çalışan Yabancı Sanatçılar.....	39
4.1.1. Reg Moon.....	39
4.1.2 Aline Favre.....	40
4.1.3 Marion Gaunce.....	41
4.1.4. Michael Haley - Susy Siegele	42
4.1.5. Dorothy Feibleman.....	43
4.1.6. Jo Connell	44
4.1.7. Susan Nemeth	45
4.1.8 Bernard Irwin.....	46
4.1.9. David Pottinger.....	47
4.1.10. Ben Davies.....	48
4.1.11. Penny Fowler	49
4.1.12. Mollie Bosworth.....	50
4.1.13 Charlotte Jones.....	51
4.1.14. Joanna Sancha.....	52
4.2. Renklendirilmiş Seramik Çamuruyla Çalışan Türk Sanatçılar	53
4.2.1. Bingül Başarır	53
4.2.2. Ferhan Taylan Erder	54
4.2.3. Jale Yılmabaşar.....	55
4.2.4. Zehra Çobanlı.....	56
4.2.5. Oya Uzuner.....	56
SONUÇ.....	58
KAYNAKLAR.....	60
İNTERNET KAYNAKLARI.....	64
ÖZGEÇMİŞ	68

ÖNSÖZ

Seramik, ilk çağdan beri yaşamın her alanında izler bırakarak sürmekte ve günümüze kadar olan tarihsel süreçte yeni buluşlar ve farklı formlarla karşımıza çıkmaktadır.

Seramik çamurunun renklendirilmesi ve renkli çamurlarla yapılan dekor tekniklerinin ele alındığı bu çalışmada, bu yöntemin sanatsal anlamda kullanımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma süresince kaynak taramamda yardımlarını esirgemeyen ve araştırmamın gelişmesine katkı sağlayan tez danışmanım Prof. Gül ÖZTURANLI'ya, yardımlarından dolayı Bingül BAŞARIR'a ve Oya UZUNER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tuna Yeter HATİPOĞLU

ÖZET

İlkel insanların çeşitli gereksinimleri ile ortaya çıkan ve bu nedenle en eski sanat dallarından birisi olan seramik sanatı, zaman içinde farklı uygarlıkların yarattığı, değişen yaşam biçimlerine göre özgünleşmiş formlar ile birer sanat eseri olarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Başlangıçta sadece gereksinime uygun işlevsel kaplar ve kült eşyası olarak şekillendirilen seramik ürünler, zamanla estetik kaygı ile üretilen seçkin sanat eserlerine dönüşmüştür. Seramik biçimler üzerine uygulanan renkler, toplumsal ve kültürel değerleri ve olayları yansıtma ve iletişim amaçlarıyla, ürüne estetik görünüm kazandırır.

Günümüzde seramik sanatında, malzemenin sağladığı olanaklar ve kişisel deneyimlerin birleşmesiyle, yeni üsluplara dönüşen sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Seramik çamurlarının renk veren oksitler, seramik boyaları veya doğal kiler ile karıştırılarak yapay olarak renklendirilmesi ile bir dekor uygulaması olarak renklendirilmiş seramik çamuru farklı dekor alternatifleri, sanatçıya her zaman yeni ürünleri oluşturma şansı sunmaktadır.

Bu araştırmada, renklendirilmiş çamurun tanımı ve tarihsel gelişiminin yanı sıra, renklendirilmiş çamurun hazırlanması, seramik sanatçısına sağlayacağı çeşitli anlatım olanakları ve teknikleri incelenmiştir. Renklendirilmiş seramik çamuruyla yapılan dekor uygulamalarının gerek Türk, gerekse yabancı sanatçı çalışmalarında sanatsal kullanımı ele alınarak değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER : Renklendirilmiş seramik çamuru, Renklendirilmiş çamurlarla yapılan dekor uygulamaları

SUMMARY

Ceramic art is one of the old types of art which has been grown out of the necessity of first human (troglodytes). They came until today as masterpieces created by different civilizations in compliance with the changing lifestyles throughout the years.

At the beginning it was only functional pots and cult objects that satisfies the requirements and then they became exquisite work of art with aesthetic concerns and time. Colors that are applied to ceramic forms not only reflected cultural and social values but also caused aesthetic view.

Ceramic art gained power and acceptance today. Combination of the new options provided by materials of today and personal experience turned ceramic into new styles.

Colored mud that is obtained artificially by mixing oxides that provides color, ceramic colorants and natural clay always provides, the artist an opportunity of forming new products together with different decoration alternatives, as an application for decoration.

In this research, besides the definition of coloured mud and historical evaluation, preparation of coloured mud and various expression option sand techniques that will be provided to ceramic artists has been investigated. Decor applications that are made with colored ceramic mud has been evaluated based on the artistic usage in both turkish and foreign artists' works.

KEYWORDS: Colored Ceramic Mud, The Decor Applications with Colored Muds

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1- (Tablo-1) Renkli çamurların tarihsel gelişimi

Resim 2- Kırmızı astar uygulaması, “Antropomorfik kap” (insan biçiminde kap)
Hacılar, Neolitik çağ, M.Ö.5500

Resim 3- Kırmızı astarlı ve perdahlı küp, Ani harabeleri , M.S. 9.yy Kars müzesi, Kars

Resim 4- İlk Kalkolitik dönem, Hacılar, M.Ö. 5000, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

Resim 5- Tek renkli çömlek, Hacılar, Neolitik çağ, M.Ö. 5000

Resim 6- III Amenhotep’in Sfenksi, Mısır, M.Ö. 2100 (Tek renkli Mısır çamuru)

Resim 7- Mısır çamuru ile yapılmış farklı renklerde boncuklar

Resim 8- 18. yüzyıl üretimi siyah bazalt vazo “Josiah Wedgwood”

Resim 9- 1786 yılı üretimi “Jasper” kap, Wedgwood

Resim 10- 1786 yılı üretimi “Jasper” vazo “Wedgwood”

Resim 11- Mavi-beyaz Jasper vazo, Powerhouse müzesi, Wedgwood, Birmingham müzesi

Resim 12 - (Tablo-2) Renklendirme esasına dayanan dekorlar

Resim 13 - Renklendirilmiş seramik çamurunun hazırlanması

Resim 14- Kurutulmuş kilin havanda dövülmesi-bünyenin boya ile karıştırılması

Resim 15 - Akçini çamurunun pigment boyalarla renklendirilmesi, 1000 °C elektrikli fırın

Resim 16- Renklendirilmiş seramik çamuru ile benek tekniğinin uygulanması

Resim 17 - Kalıp içine yerleştirme tekniği ile uygulama

Resim 18- Kalıp içine yerleştirme ve döküm tekniği

Resim 19- İçine kakma (İnlay) tekniği

Resim 20- Mermer ebru tekniği (Agateware)

Resim 21- İngiltere, Staffordshire çömlekçiliği, çaydanlık ve sürahi, mermer ebru tekniği

Resim 22- Mermer ebru tekniği (Tornada şekillendirme) yapım aşamaları

Resim 23- Mermer ebru tekniği (Tornada şekillendirme-kesme ve oyma)

Resim 24- Mermer ebru tekniği yapım aşamaları

Resim 25- Nerikomi tekniği yapım aşamaları

Resim 26- Aplikasyon (ekleme) tekniği yapım aşamaları

Resim 27- Reg Moon, porselen kase ve ışık araştırmaları, h:11 cm, Şişe, üç bölümden oluşmuştur, ana gövdeyi oluşturan iki kase ve bunlara eklenmiş bir boyun

Resim 28- Aline Favre ,“Rouleau” (Rulo) stoneware ve porselen,28x18x18cm, heykel, stoneware, porselen, h:34 cm, porselen, h: 38cm, heykel, stoneware, porselen, L: 45 cm

Resim 29- Marion Gaunce, porselen çanak, 18.60 cm x 18.60 cm, nerikomi tekniği porselen çanak (mavi, mor, sarı) genişlik 28.3 cm

Resim 30- Michael Haley ve Susy Siegele, odun ateşinde pişirilmiş stoneware, yerli figürü, h:21, g:21 cm, renkli porselen çamuru, çaydanlık, h:18 cm, g:11cm

Resim 31- Dorothy Feibleman, çok renkli kase, 8 cm x 12cm, porselen çanak, 8.5cm x 8cm, porselen kase, h: 6.3cm, R: 11.5 cm, siyah porselen kase, h:10.5 cm, g: 9.5 cm, d: 7.5 cm

Resim 32- Jo Connell, damarlı dokular, h: 45 cm, doku kulesi, h: 65 cm, bakır lekeli çanak, h: 38 cm

Resim 33- Susan Nemeth, porselen kakma kase, 9 cm x 15.5 cm, porselen kase, 11 cm x 17 cm, yeşil benekli porselen tabak, R: 23 cm, h: 2 cm, Ben Nicholson'dan ilham alınmış üç vazo, h: 26 cm, 27 cm, 29 cm

Resim 34- Bernard Irwin, geometrik formlarla dekore edilen seramik vazo h: 39.5 cm, geometrik formlarla dekore edilen seramik vazo, h: 33 cm

Resim 35- David Pottinger, nerikomi, silindirik porselen kap, h:14.5 cm, g: 22.5 cm, d:14 cm, nerikomi, lekeli silindirik porselen kap, h: 20 cm, g:17 cm, d:19.5 cm, yeşil nerikomi silindir 37.5×7 cm , krem beyaz nerikomi vazo, 25.5×12.5 cm

Resim 36- Ben Davies, mermer ebru tekniği, kırmızı beyaz ve siyah beyaz vazo, 9 cm x 7 cm, mermer ebru tekniği, vazo, 27 cm x 19 cm.

Resim 37- Penny Fowler, “bağlantılı dalga”, porselen-döküm çamuru, h:14 cm, uzun form ve yelkenliler, porselen-döküm çamuru, h:17 cm

Resim 38- Mollie Bosworth, yaprak formu, porselen, h:10 cm, yaşam formları, porselen, kakma noktalar, h: 12 cm, yaprak formu, porselen, nokta desen, h:11cm, doğal ritim, porselen, siyah ve beyaz desen, h:12

Resim 39- Charlotte Jones, spiral kabuk kase, h:5,9 cm, g:10,5 cm, mavi kenar hatları h:10,4 cm, R:16,5 cm, yosun damarlı hatlar, h:12 cm, R:13 cm

Resim 40- Joanna Sancha, “deniz ve gökyüzü”, vazo, h:41 cm, h:46 cm, beyaz porselen çamuru, h:32, 36, 34 ve 38 cm

Resim 41- Bingül Başarır, form, R:30 cm, Pano, 40x40 cm.

Resim 42- Ferhan Taylan Erder, renklendirilmiş kil, rölyef, h: 32 cm, “Torso”, renklendirilmiş kil, 27x50 cm, “Testi”, renklendirilmiş kil, h:25 cm

Resim 43- Jale Yılmazbaşar, “Bisikletli Çocuklar”. Mısır çamuru

Resim 44- Zehra Çobanlı, “Turkuaz”. Stoneware, h: 18,5 cm, g: 8 cm, “Kase” stoneware çamuru, h: 13 cm, g: 20,5 cm, “Şarap kasesi”, stoneware çamuru, h: 19,5 cm, g: 6 cm

Resim 45- Oya Uzuner, form, karışık teknik, 32x38 cm, form, mermer ebru tekniği, 42x45 cm, form, karışık teknik, R:15 cm

1.GİRİŞ

İlkel insanların çeşitli gereksinimleri ile ortaya çıkan ve bu nedenle en eski sanat dallarından birisi olan seramik sanatı, zaman içinde farklı uygarlıkların yarattığı değişen yaşam biçimlerine göre özgünleşmiş, estetik değerler kazanmış formlar ile birer sanat objesi olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Geç Neolitik dönemden itibaren insanlar toprağı şekillendirirken sadece kendi rengiyle yetinmemiş, farklı renkler elde etmek için yine toprağı kullanmıştır. Astar olarak tanımlanan seramik ürünün yüzeyine sürülen yarı sıvı seramik çamuruyla yapılan bu dekor tipi, seramik sanatında renk olgusunun başlangıcı olarak da kabul edilir.

Günümüzde sanatın tanımının genişlemesiyle sanatsal dünyada güç kazanan ve kabul gören seramik sanatı, malzemenin sağladığı olanaklar ve kişisel deneyimlerin birleşmesi ile yeni üsluplara dönüşen sonuçlar doğurmuştur. Bir dekorlama yöntemi olarak renklendirilmiş seramik çamuru, farklı dekor uygulama alternatifleri ile beraber sanatçıya her zaman yeni ürünleri oluşturma şansı sunmaktadır.

Amaç: İlk çağlardan günümüze kadar, özellikle 20.yüzyıl'ın ikinci yarısından sonra etkisini gösteren ve günümüze kadar süren renklendirilmiş seramik çamuru ile dekor uygulama çeşitlerinin incelenmesi ve gerek yurtdışında gerekse Türkiye'deki, sanatçı çalışmalarının değerlendirilmesi ve örneklenmesi amaçlanmıştır.

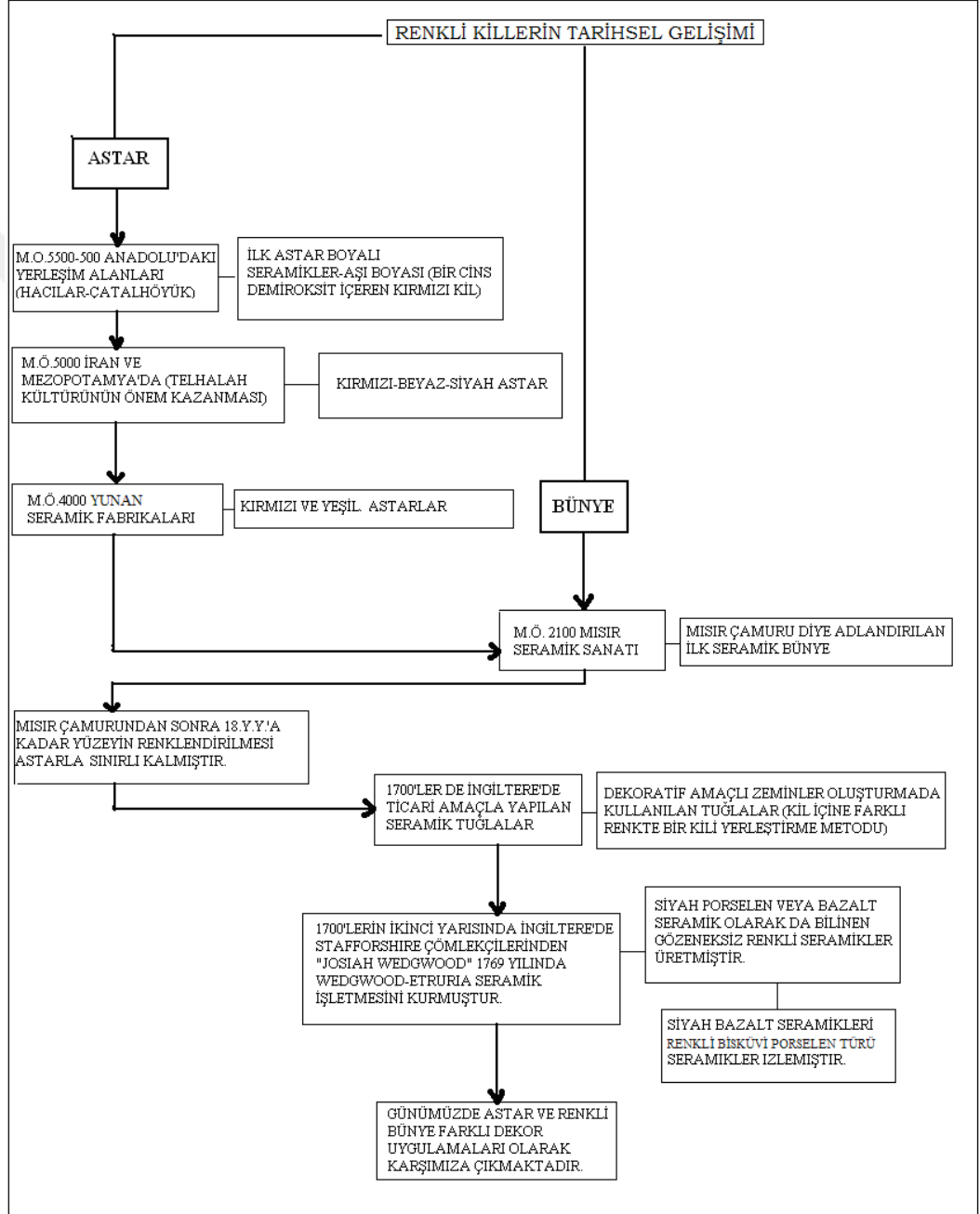
Yöntem: Öncelikle konunun saptanması için kaynak taraması yapılmış, ayrıca renklendirilmiş seramik çamurları ile deneysel laboratuvar çalışmaları hazırlanarak örneklenmiştir. Kaynak kitap ve internet ortamında araştırma sonucu genel bir çerçeveye içinde konu önce bir seminer olarak sunulmuştur. Konunun genel hatları belirlendikten sonra araştırma için belirlenen Yabancı ve Türk sanatçıların eserleri incelenmiş ve örneklenmiştir.

Sınırlılıklar: Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanımlar yapılacak, ikinci bölümde ilk çağdan günümüze, tarihsel süreçte, renkli seramik çamurları ele alınacaktır. Üçüncü bölümde renkli seramik çamurlarıyla oluşturulan yöntemler anlatılacak, dördüncü bölümde ise renklendirilmiş seramik çamurlarıyla yapılan dekor uygulamalarının, gerek Türk gerekse yabancı sanatçı çalışmalarında

sanatsal anlamda kullanımı ele alınacak ve bu çerçevede değerlendirilecektir. Renkli seramik çamuruyla çalışan sanatçılar içerisinden konuyla ilgili sanatçılar seçilmiştir. Bu doğrultuda yabancı sanatçılardan; Reg Moon, Aline Favre, Marion Gaunce , Michael Haley - Susy Siegele, Dorothy Feibleman, Jo Connell, Susan Nemeth, Bernard Irwin, Ben Davies, Penny Fowler, Mollie Bosworth, Charlotte Jones, David Pottinger, Joanna Sancha; Türk Sanatçılardan Bingl Başarır, Ferhan Taylan Erder, Jale Yılmabaşar, Zehra obanlı ve Oya Uzuner gibi sanatçılar incelenmiştir.

2. TARİHSEL SÜREÇTE RENKLENDİRİLMİŞ ÇAMURLARIN KULLANIMI

Resim 1- (Tablo-1) Renkli çamurların tarihsel gelişimi

2.1. RENKLİ SERAMİĞİN TANIMI

“Seramik çamurlarının renk veren oksitler, seramik boyaları veya doğal killer ile karıştırılarak yapay olarak renklendirilmesine renkli çamur adı verilir”.¹ Renkli çamurlar, hazırlanış şekillerine göre, yani içerdikleri pigment miktarına bağlı olarak zengin renk seçeneği sunmaktadır. Seramik bünyenin renklendirilmesi, seramik yapımında zengin dekoratif değerler elde etmek için başvurulan yöntemlerden biridir.

“Kimi zaman “keramik” biçiminde kullanılan “seramik” sözcüğü; genel olarak fırınlanmış çamur’dan yapılan nesnelere; teknik açıdan ise nesnenin biçimlendirilmesinde plastikliği (yoğrulabilirlik) sağlayan çamur ile fırınlama sırasında parçanın kırılmasını ya da çatlamasını önleyen kuvars ve bu ikisini bağlayan ergitici feldispat karışımından oluşan çamurla yapılan nesnelere niteler.”²

Seramik; inorganik materyallerin (toprak, kuvars, feldispat gibi) herhangi bir yöntemle şekillendirilip fırınlanması sonucu elde edilen tüm malzemelerdir. Bu maddeler çamur haline getirilerek isteğe göre preslenir. Seramiklerin ön yüzü genellikle sır dediğimiz koruyucu bir tabaka ile kaplanır.

2.2. RENKLİ SERAMİĞİN TARİHSEL GELİŞİM

İnsanoğlunun seramikle tanışması, ateşi bulup kullanmaya başladıktan sonraki tarihlere denk gelmektedir. “İlk olarak M.Ö. 10000- 9000’de üretildiği bilinmekle beraber, en eski ve önemli bulgulara Türkistan’ın Aşkava bölgesinde (M.Ö.8000), Filistin’in Jericho bölgesinde (M.Ö.7000), Anadolu’nun çeşitli höyüklerinde (Hacılar, M.Ö.6000) ve Mezopotamya olarak adlandırılan Dicle-Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgede rastlanmıştır”.³

8000 yıllık tarihine damgasını vuran bereketli Anadolu toprakları, asırlar boyunca çok çeşitli uygarlıklara kapılarını açmış, topraklarında farklı kültürleri konuk etmiş ve insanlık tarihinin en önemli dönüşümlerine tanık olmuştur. Maya uygarlığından

¹ UZUNER, Oya, “Seramik Sanatında Renkli Çamur Tekniğinin Tarihsel Gelişimi”, 1

² Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Seramik, 1634

³ ARCASOY, Ateş, Seramik Teknolojisi, 1

4000 yıl, tarih öncesi Mısır'dan 1000 yıl önce, toprakla ateş Anadolu'da Catalhöyük'te buluşmuştur. Anadolu toprağı üzerinde, Neolitik çağdan Roma ve Bizans'a, Selçuklu ve Osmanlı'dan Modern Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan tarih yolculuğunun her adımında karşımıza yeni buluşlar, farklı formlar ve arayışlarla seramiğin izleri çıkmaktadır.

İlkel toplumlardan günümüze kadar insanlar, duyarlıklarının, kültürel düzeylerinin, dinsel inanç ve davranışlarının, toplumsal ilişkilerinin bir göstergesi olarak yaşamın her alanında renkleri kullanmışlardır. Rengin en yaygın ve doğal biçimde kullanıldığı alanlardan biri de seramiktir.

Başlangıçta sadece gereksinime uygun işlevsel kaplar ve kült eşyası olarak şekillendirilen seramik ürünler, zamanla estetik kaygı ile üretilen seçkin sanat eserlerine dönüşmüştür. Seramik biçimler üzerine uygulanan renkler, toplumsal ve kültürel değerleri ve olayları yansıtmalarının yanı sıra, ürüne estetik görünüm de kazandırmaktadırlar.

Resim 2- Kırmızı astar uygulaması “antropomorfik kap” (insan biçiminde kap) Hacılar, Neolitik çağ, M.Ö.5500

İnsanlar toprağı şekillendirirken sadece kendi rengiyle yetinmemiş, farklı değerler katma kaygısı ile ürününü bezemek için yine toprağı kullanmıştır. “Seramik yüzeylerde renklendirici olarak kullanılan ilk malzemeler, doğadan elde edilen, yapısında demir, mangan, kobalt, bakır, titan gibi oksitler bulunan, bugün astar adını verdiğimiz malzemedir.”⁴

Resim 3- Kırmızı astarlı ve perdahlı küp, Ani harabeleri , M.S. 9.yy Kars müzesi, Kars

Resim 4- İlk Kalkolitik Dönem, Hacılar, M.Ö. 5000, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara

⁴ Halil YOLERİ, **Pişmiş kil ile iletişim- Seramik üzerine yazılar**,58

Astar olarak bilinen, seramik ürünün yüzeyine sürülen yarı sıvı seramik çamuruyla yapılan bu dekor tipi, seramik sanatında renk olgusunun başlangıcı olarak da kabul edilmektedir. “Astar dekorlarına ilk olarak Kalkolitik çağda (M.Ö. 5000-5500’ler) Anadolu’daki yerleşim alanlarında rastlanmıştır”.⁵ İlk astar örneklerinde, koyu renkli pişen killer üzerine açık renkli killer ile yapılan bezemeler izlenmiştir. “Dönemin önemli seramik üretim merkezlerinden olan Hacılar ve Çatalhöyük’te krem rengi astar üzerine kırmızı aşı boyası denilen bir cins demirli kırmızı kil kullanarak yapılan geometrik desenli ürünler, zaman zaman perdahlanmış mükemmel örneklerdir.”⁶

Resim 5- “Tek renkli çömlek” Hacılar, Neolitik çağ, M.Ö. 5000

Görsel sonuçları astarla benzemesine karşın, bir başka yöntem ise bünyenin renklendirilmesidir. Bünye terimi herhangi bir ürünün yapımı için hazırlanmış hammadde karışımı veya sırlı kısmın dışındaki, ürünün ana parçasını kapsar. “Çeşitli oksit veya pigment boyaların katılmasıyla çamurların kütle halinde boyanmaları M.Ö. 2100 yıllarında eski Mısır’da bilinen bir yöntemdi. Mısır çamuru

⁵ Zehra ÇOBANLI, *Seramik astarları*, 2.

⁶ A.g.k., 2

olarak tanımlanan bu bünye bilinen en eski renkli bünye ve seramik sırnının da atası olarak kabul edilir.”⁷

Resim 6 - III Amenhotep'in Sfenksi, Mısır, M.Ö. 2100 (Tek Renkli Mısır Çamuru)

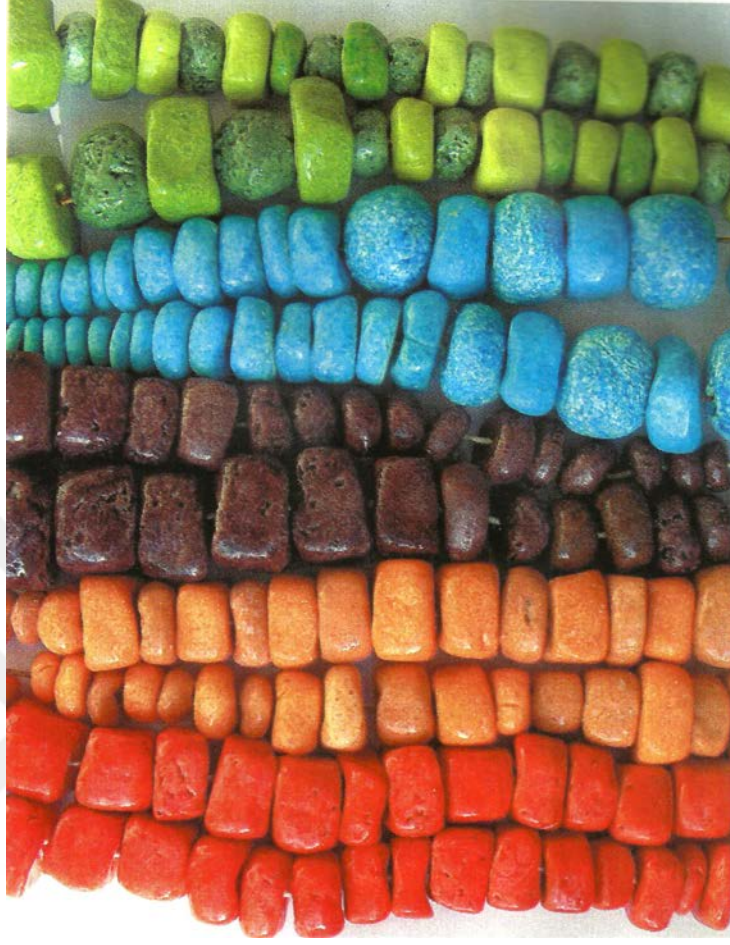
Mısır çamuru, ilk Mısır Hükümdarlığı döneminde üretilmiş olan küçük kap ve boncuklardan ibarettir ki bugün de neredeyse yalnız bu işleviyle seramik sanatında varlığını sürdürmektedir. “Mısır çamuru, sodyum karbonat gibi yüzeye taşınan ve suda çözünebilen eritkenler içermektedir.”⁸

Pişirim süresince eritkenler, kildeki silika ve alümina ile birleşerek, yüzeyde sırın ince bir katmanını oluşturmaktadır. Bu kimyasal özelliği nedeniyle, hem çamur hem de sır olarak kullanılabilen mısır çamurunun çok plastik bir malzeme olmayışı, elle şekillendirme zorluğunu beraberinde getirdiği için birçok seramikçi presle şekillendirme tekniğini ya da dökümle şekillendirme tekniğini kullanmaktadır.

Mısır çamuru terimi, genel olarak kuvars tabanlı, soda-silikat karışımı seramik yapı ve bu karışımla üretilmiş ürünler için kullanılmaktadır. Eski Mısırlılar, kuru alkalik göl artıklarından elde edilen ham soda ile toz haline getirilmiş çakmak taşı (kuvars) kullanmışlardır.

⁷ TülinAYTA, **Toprak sanatlarında dekoratif uygulama yöntemleri**, 29.

⁸ www.serfed.com/content_files/dergi/26/11_SANAT_3.pdf

Resim 7- Mısır çamuru ile yapılmış farklı renlerde boncuklar

Mısırlılar bu çamurla boncuklar, küçük heykelcikler, muskalar, mimari süsleme elemanları, kaplar yapmışlardır. Eski Mısırlılar, Mısır çamurunda kuvars, soda ve Nil kili kullanmışlardır. Mısır çamuru, hammadde karışımına su, soda, sirke ve ispiroto ilave edilerek plastik ve homojen bir hale getirilmektedir. Kullanılan sıvılar; şekillendirme, kurutma ve pişirme aşamalarında farklı özellikler göstermektedirler. Bu ise Mısır çamurunun karakteristiği olan parlaklık üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yaratmaktadır. Su ve ispiroto, daha kurutma aşamasında Mısır çamurunun bünyesinden uzaklaşır ve bu evrede Mısır çamuru yüzeyinde oluşması gereken alkalik tuzların oluşumunu engellemektedir. Pişirimden sonra da oluşması gereken parlaklığın bozulmamış olması, bu sıvılarla Mısır çamuru yapabileceğini göstermektedir. Soda kullanımında, Mısır çamurunun bünyesinde kurutma ve pişirme aşamalarından sonra bir bozulma olmamaktadır. Çünkü sodanın içerdiği

gazlar daha kurutma aşamasında çamurun bünyesinden uzaklaşmaktadır. “Mısır çamurunda parlaklık (sırlı etki); çamura konan hammaddelere, bunların oranına, kurutmaya ve pişirme derecesine bağlıdır. Bununla birlikte Eski Mısırlılar; karbonat, sülfat, sodyum klorid ve potasyum içerikli bir karışımla Mısır çamurunu parlaklaştırmaya çalışmışlardır. Mısır çamuru genellikle 750-1050°C arasında pişirilmektedir.”⁹

Mısır çamurundan sonra yakın döneme kadar bünyenin renklendirilmesi genellikle astar ile sınırlı kalmıştır. Bunun nedeni, metal oksitlerle renklendirmenin son derece pahalı bir yöntem olmasıdır. “Başlangıçta toprağın kendi rengi olan deve tüyünden, kıızıldan siyaha kadar olan skala kullanılırken zamanla beyaz astarın metal oksitlerle renklendirilmesiyle daha geniş bir renk yelpazesi elde edilmiştir. Astar kullanımının dışında farklı renkli çamurlarla şekillendirme ve dekor teknikleri geliştirilmiştir”.¹⁰ Ticari amaçla üretilen seramikler arasında renklendirilmiş seramik bünyelerin kullanımına 1700’lerde İngiltere’de tuğla yapımında rastlanmaktadır. Kostikli tuğla adı verilen bu tuğlalar çamur içine farklı renkte bir çamuru yerleştirme metodu ile yapılmaktadır. “Ortaçağ İngiltere’inde malikâne evler, manastırlar, katedraller ve kiliseler gibi önemli yapılar içinde dekoratif amaçlı zeminler oluşturmada kullanılmıştır.”¹¹

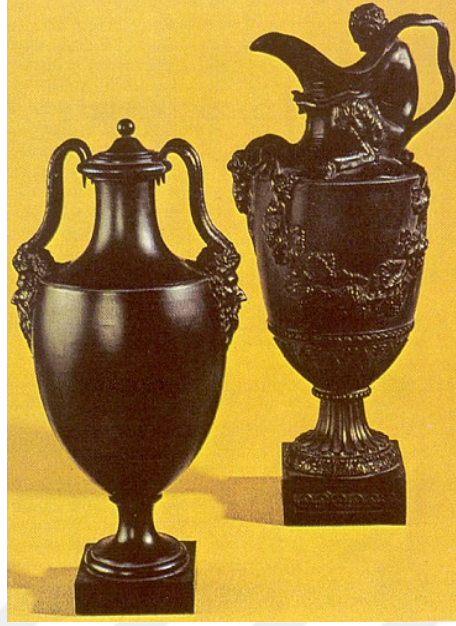
“İngiltere’de 1700’lerin ikinci yarısında seramik denilince akla ilk gelen isim, Staffordshire çömlekçileri arasında adı en dikkat çeken girişimci olan Josiah Wedgwood’dur. İ.Ö. 7-1. yüzyıl arasında yaşamış olan Etrüsklerin sanatından etkilenecek 1769 yılında “Etruria” adında bir seramik işletmesi kurmuştur. Hem araştırmacı hem de sanatçı kişiliğe sahip olan Wedgwood, “Siyah porselen” veya “bazalt seramik” olarak da bilinen gözeneksiz renkli seramikler üretmiştir.”¹²

⁹ www.gorselsanatlar.50megs.com

¹⁰ Jo CONNELL, **Coloring clay**, 2

¹¹ A.g.k., 2

¹² Sakine ÇİL, **Ünlü İngiliz Seramikçisi Josiah Wedgwood**, 60,61

Resim 8 - 18.yy. Üretimi siyah bazalt vazo “Josiah Wedgwood”

Renkli seramiklerin babası kabul edilen Josiah Wedgwood’un hayatı ve çalışmaları, öncü kişiliği, renkli seramik tekniğinin Avrupa’da temellerinin atılması ve geliştirilmesi adına büyük önem arz etmektedir.

18. yüzyılda İngiltere’de başlayan Sanayi Devrimi, hemen tüm meslek kollarını ve toplumun yaşam biçimini değiştirmiştir. Bu değişimin gerçekleştiği öncü üretim kollarından biri de seramikçiliktir. Daha önce basit bir zanaat olan bu meslek, tepeden tırnağa dönüşerek modern seri üretim anlayışını benimsemiştir. Bu dönüşümün lideri İngiliz seramikçi Josiah Wedgwood’dur (1730-1795). “Wedgwood’un Neo-Klasik tarzdaki eserleri ve geliştirdiği creamware (bej renkli kaplar), basaltware (siyah renkli kaplar), jasperware (yeşim taşı görünümlü kaplar) gibi yepyeni seramik bünyelerin yanı sıra; seramik üretim ve pazarlamasına getirdiği yenilikler tartışılmazdır. Bilindiği gibi seramik bünyeler, gitgide artan ısılarda fırınlanması bakımından üç ana gruba ayrılmaktadır: Earthenware (Akçini), stoneware ve porselen.”¹³

Yaklaşık 1100°C’ye kadar pişirilen earthenware(Akçini) en basit seramik bünyedir ve tüm kültürlerde yaygındır. Eğer pişmiş bir bünyenin su geçirgenliği %5’in

¹³ Bkz.(10),CONNELL, 2

üzerindeyse, bu bünye earthenware (Akçini)'dir. Stoneware, 1200 °C'nin üzerinde pişirilen, sert, mukavemetli ve vitrifiye (camsı) bir bünye ile karakterize edilmektedir. Çömlekçilerin en üstün teknik başarısı olarak porselen, camsı, beyaz ve şeffaf bir bünyedir ve 1300 °C'de ve üzerinde pişirilmektedir. Sözü edilen earthenware (Akçini) Wedgwood'un geliştirdiği ve creamware diye adlandırılan bir bünyedir.

“Mısır siyahı (Egyptian Black) adı verilen, mangan oksit ve demir oksit ilavesi ile siyah renkli ve mat görünümlü bir etki elde edilen seramik türü, İngiltere’de 18. yüzyıl ortalarında oldukça popüler olmuştur. Üretim kolaylığı ve maliyetinin düşük olması nedeniyle bu ürün tipi bugün hala Wedgwood- Etruria seramik firması tarafından Bazalt adı altında üretilmektedir.”¹⁴

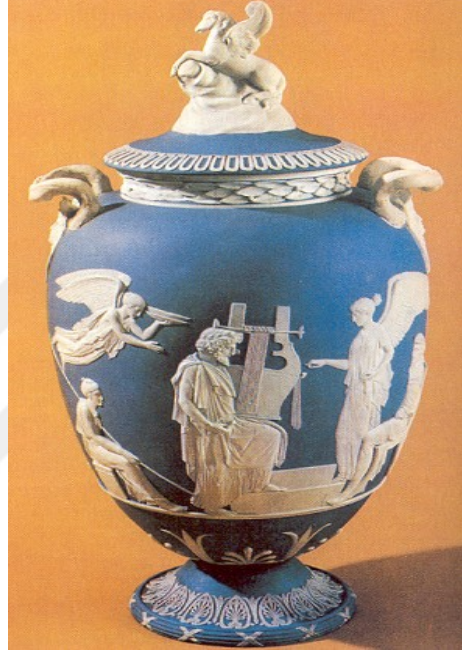
“Siyah bazalt seramikleri, renkli bisküvi porselen türü “Jasper” işler izledi. Ancak jasperlar, yalnızca yalın renkli bisküvi porselenler değillerdi. Bunların tipik özelliği siyah, mavi, yeşil, leylak, sarı, kestane rengi zemin üzerine, çok büyük ustalıkla zıt renkli rölyeflerin uygulanmış olmasıydı.

Resim 9 - 1786 yılı üretimi “Jasper” kap, Wedgwood

¹⁴ Geoffrey GODDEN, **British Pottery and Porcelain**, 20

Jasper işlerin üzerlerindeki rölyefleri yaratan büyük usta John Flaxman'dır. Sanatçı 1787 yılına kadar Wedgwood-Etruria'da çalıştı. Wedgwood, jasperları değişik amaçlar için üretti. Örneğin, vazolar, broşlar, düğmeler, şömine plakaları, mobilya aksesuarları gibi Avrupa'da taklidi en fazla yapılan seramikler arasında jasperlar ön sırayı alırlar.¹⁵

Resim 10 - 1786 yılı üretimi "Jasper" vazo, Wedgwood

Resim 11 - Mavi-beyaz Jasper vazo, Powerhouse müzesi, Sidney, Wedgwood, Birmingham müzesi

¹⁵ Bkz.(14), GODDEN, 60, 61.

19. yüzyılda Endüstri Devrimi'yle gerilemeye başlayan el sanatları önce Arts & Crafts hareketi, ardından da Bauhaus okuluyla yeniden canlandırılmaya çalışılmış ve daha nitelikli hale getirilme çabası güdülmüştür. 19. yüzyılın sonlarına doğru Batı dünyasının, Uzakdoğu geleneksel seramik yapım tekniklerini öğrenmesiyle Uzakdoğu seramiklerine ilgi artmış ve 1920'lerden itibaren batılı seramikçiler Çin ve Japon seramiklerinin üretim tekniklerini incelemiş ve bu seramikleri yeniden üretme yolunda adımlar atmışlardır. Giacometti ve Henry Moore gibi ünlülerden etkilenmiş olan bu yeni jenerasyon seramikçiler Britanya'da çağdaş bir stil yaratmışlardır. Kavramsal Sanatta sıklıkla gördüğümüz düzenlemeler de modern seramik sanatı içerisinde yer almış, birçok sanatçı bu dili kullanarak özgün eserler ortaya koymuşlardır.

“Picasso, Matisse ve Miro, seramiğin geleneksel-işlevci ve dekoratif üretim mantığını dışlayarak, seramik malzemenin bireysel, estetik, biçimsel ve düşünsel yorumları ortaya koymada, sanatçıya sağladığı anlatım olanağını görmüş ve gerçekleştirdikleri yapıtlarda seramik malzemenin bu ayrıcalığını göstermişlerdir. Bu dönemde Joan Miro, Jean Cocteau, Georges Braque, Antoni Tapies ve birçok sanatçının seramik eserler ürettiği görülür. Bu eğilim bazıları için küçük araştırmalar niteliği taşısa da Miro gibi bazı sanatçılar içinse heykelsi yaratımın önemli bir parçasıydı. Birçok ressamın seramik yapmaya yönelmesiyle, “seramik” kavramı sanat çevrelerinde farklı bir bakış açısıyla ele alınmış; daha öncesinde geleneksel çalışmaların gösterişsiz malzemesi olan toprak, modern sanatın özgün sanat formlarının yapımında kullanılabilir yeni bir malzeme olarak kabul görmeye başlamıştır.”¹⁶

¹⁶ Gülay ŞEN, **Seramik ve Cam Materyallerin Sanat Objelerinde Birlikte Kullanım Olanaklarının Araştırılması**, 12

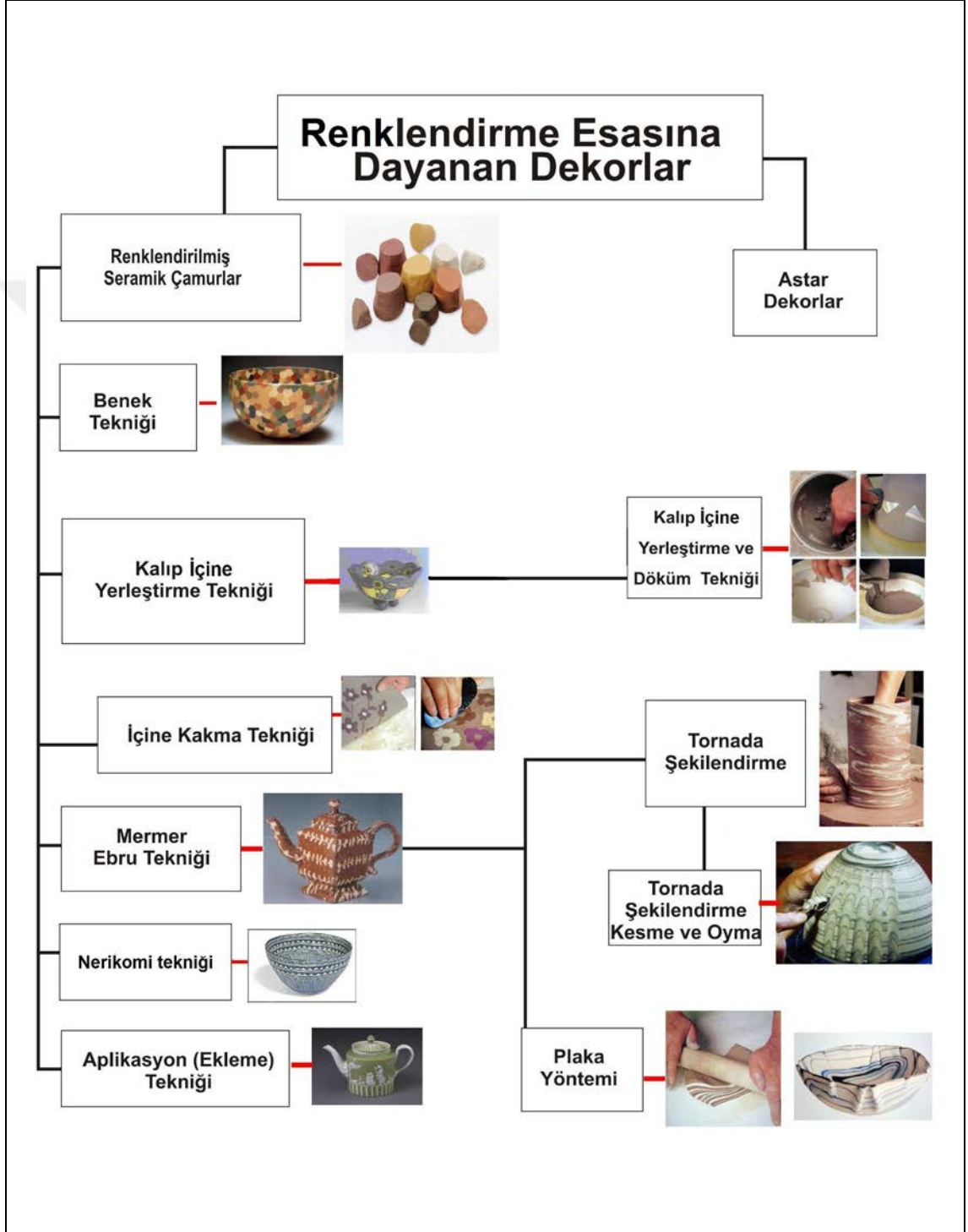
Seramik Sanatı, malzemesi gereği sanatçıya sonsuz denebilecek çeşitlilikte doku ve renk zenginliği sunmaktadır. Şekillendirmede kullanılan çamurun çeşitliliği, renklendirmek için kullanılan seramik boya ların, oksitlerin ve seramik sırlarının çamur üzerindeki etkin rolü, çamuru kullanan sanatçıya hem doku, hem de renk açısından zengin bir üretim çeşitliliği sunmaktadır.

Seramik çamuru sanatçının kendine özgü teknik becerisi ve özgünleştirdiği anlatım dili ile sanatsal bir düşüncenin aktarımında güçlü ve zengin bir ifade aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. “Günümüzde, seramik eşya üretiminde yapılan renk uygulamaları hemen hemen tüm endüstri ürünlerinde olduğu gibi seramik ürününün görünümü açısından artı değer kazanmasını, biçim renk ilişkileri içinde, biçiminin etkisinin güçlenmesini sağlar ve ürünlere kendi renk ve biçimleri dışında yeni ve farklı anlatımlar kazandırır. Bununla genellikle ürünün ticari değerinin artırılması amaçlanır.”¹⁷

Seramik zamanla işleve dayalı ürünlerin yanı sıra, plastik sanatlar içinde yerini almıştır. Seramik malzemeye ürün vermiş birçok sanatçı, 1960 sonrası tekniğin ilerlemesiyle yeni deneylere girişmiş, renkleri, kendi özgün tavırlarını yansıtmak ya da bu tavrı desteklemek amacıyla, estetik kaygılar güderek kullanmıştır. Kişisel deneyimlerle yeni sonuçlar elde eden pek çok seramik sanatçısı renklendirilmiş seramik çamurunun büyümesine kapılmıştır. Günümüz modern sanatında, resim sanatı tuval resmi kimliğinden sıyrılmış, heykel sanatı klasik heykel düşüncesinden koparak farklı açılımlara doğru yol almışken, seramik sanatı çok yeni keşfedilmiş, üzerinde çok fazla çalışılmamış, bir sanat dalı olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü seramik sanatı henüz 20. yüzyılın başlarında, binlerce yıldır süren salt işlevsel amacından koparak, farklı disiplinlerdeki sanatçıların ellerinde sanatsal bir ifadenin dışavurumunda, yeni bir malzeme olarak ele alınmaya başlamıştır.

¹⁷ Bkz. (4), YOLERİ, 61

3. SERAMİK ÇAMURLARININ RENKLENDİRİLMESİ VE DEKOR UYGULAMALARI

Resim 12 - (Tablo-2) Renklendirme esasına dayanan dekorlar

3.1.SERAMİK BÜNYELERİN RENKLENDİRİLMESİ

Anorganik bileşiklerin oluşturduğu çamura seramik bünye denilmektedir. Bünye terimi herhangi bir ürünün yapımı için hazırlanmış hammadde karışımı veya sırlı kısmın dışındaki ürünün ana parçasını kapsamaktadır.

“Seramik bünyelerin terminolojisi çok karışıktır. Genelde geleneksel bünyelerin renk, doku, şekillenebilirlik niteliklerini ifade eden ayırt edici isimleri vardır. Bu bünyeler yaygın olarak kil, feldspat, kuvars üçlü sisteminde yer alırlar.”¹⁸

Resim 13 - Renklendirilmiş seramik çamurunun hazırlanması

Killer doğada saf halde bulunduğu zaman beyaz bunun dışında sarıdan pembeye, kırmızımsı kahverengiden, mavimsi griye, yeşil ve siyaha kadar değişen renklerde bulunabilmektedirler. “Kilde limonit varsa rengi esmerdir. Demir peroksit bulunması rengi kırmızı yapar. Kilde manganez oksit varsa rengi siyahtır. Kilde organik maddeler bulunması rengi mor yapar.”¹⁹ Bünyede bulunan renk veren oksit miktarı ne kadar fazla ise kilin pişme rengi o kadar koyu olacaktır. Seramik bünyenin renklendirilmesi sırasında killerin temel renk ve karakterleri renk serisini etkileyecektir.

¹⁸ Felix SINGER - Sonja SINGER, **Industrial Ceramics**, 393

¹⁹ Bkz. (5), ÇOBANLI, 25

Seramik bünyeye renklendirici pigment ve oksit ilave ederek homojen bir şekilde karıştırarak renkli çamur kolaylıkla elde edilmektedir. “Pigment karışımları, nasıl hazırlandıklarına, yani içerdikleri pigment miktarının oranına göre, renkleri değiştirilebilir”.²⁰

Pigmentler, çamur ya da sıra rengini veren seramik malzemelerdir. İki grupta sınıflandırılmaktadırlar. Oksitler ve boyalar. “Hem metalik oksitler hem de ticari boyalar çamuru renklendirmek için kullanılabilir. Renk ve etkilerin büyük aralığı sadece oksitleri kullanarak elde edilirken bazı renkler sadece boyalar ile elde edilebilir.”²¹ Yerkabuğunda bulunan oksitler, temizlenip toz haline getirilerek seramik parçalarına renklerini veren temel malzemelerdir. İkinci grup pigmentler ise boyalardır. Bunlar, temel endüstriyel malzemeler ya da mekanik işlemler yoluyla hazırlanan, kullanıma hazır ürünlerdir.

Resim 14 - Kurutulmuş kilin havanda dövülmesi- Bünyenin boya ile karıştırılması

Seramik bünyenin renklendirilmesinde en doğru yöntem, seçilen kil bünyenin, kurutulmuş dilimleri, havanda dövülerek ince kıvama getirilmesinden sonra pigmentin eklenmesidir. Kuru kil parçalarının küçük boyutta olması, pigmentin kil ile daha çabuk pekişmesini sağlayacaktır.

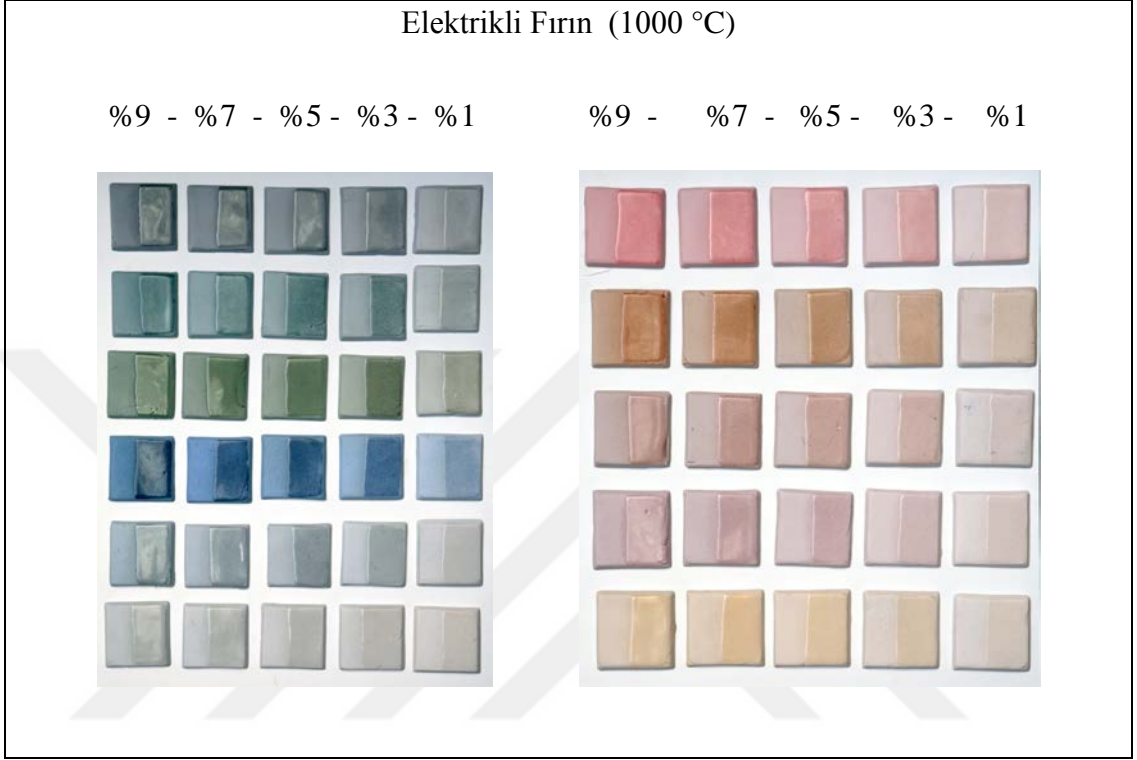
Karışımın iyi bir sonuç elde etmesi için gereken pigment miktarını, test yaparak belirlemek gerekmektedir. Çünkü pek çok pigment; sıra karıştırıldığında, bünyeye karıştırıldığından daha fazla renklendirme gücüne sahip olacaktır: “Killerin temel renk ve karakterleri renk üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Örneğin beyaz renkli

²⁰ Dolors Rosi FIRIGOLA, **Seramik – Dekoratif Teknikler**, Çev. Feza Altunç, 14

²¹ Bkz.(10), CONNELL, 10

çamurlar, daha canlı renkler verirken, koyu renkli çamurlar daha mat tonlar verir.”²²

Çamur karışımlarından iyi sonuç almak her zaman deneylerle elde edilebilmektedir.

Resim 15 - Akçini çamurunun pigment boyalarla renklendirilmesi, 1000 °C elektrikli fırın

3.1.1. OKSİTLER

“Elementlerin oksijenle oluşturmuş oldukları bileşiklere oksit denir. Oksit, içeriğinde en az bir adet oksijen atomu ve en az bir adet başka element içeren bileşiklere verilen genel isimdir. Fransız kimyager Lavoisier'in geliştirdiği kimyasal adlandırma kurallarına göre oksijenle birleşen elementin adından sonra oksit ifadesi eklenmektedir.”²³

Oksitler, toz haline getirilerek seramiğe rengini veren temel malzemelerdir. Yaygın olarak kullanılan oksitler, oksitleme şartlarında yeşil renkte olan bakır oksit, mavi tonlarını veren kobalt oksit, çamur ya da astar ile karıştırıldığında toprak tonlarını veren krom oksit, kahverengi ve mor tonlarını veren mangan dioksit ile grimsi

²² Robin, HOPPER, Making Marks- Discovering the Ceramic Surface,130

²³ www.turcebilgi.com/ansiklopedi/antoine_lavoisier

yeşil tonlarını veren kalay oksittir. Bu oksitlerin tümü %05 ile %06 oranında kil ile karıştırılarak kullanılabilirler. Bu miktarların üzerine çıkılması durumunda, fırınlama derecesinin 1020 °C'yi aşmamasına özen gösterilmelidir. Aksi takdirde oksit eritici madde olarak hareket ederek kilin füzyon noktasını düşürebilmekte ve bu fırınlama sırasında kusurların oluşmasına neden olabilmektedir.

Seramik teknolojisinde en örtücü oksit, kalay oksittir. Aynı zamanda birçok seramik boyasının temel malzemesidir. Seramik boyalarının rengini açmak için de kullanılan kalay oksit, seramik bünyenin rengini değiştirmekte ve daha beyaz bir etki oluşturmaktadır. Pahalı bir oksit olduğundan onun yerine aynı özelliklere sahip zirkon oksit daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

Zirkon dioksit örtücü ve beyaz renk oluşturmada sıklıkla tercih edilmektedir. Örtücülüğünün artması için ince bir şekilde öğütülmesi gerekmektedir. “Zirkon oksidin endüstride en çok kullanılan şekli zirkon silikattır($ZrSiO_4$).”²⁴ Seramik çamurunun renklendirilmesinde bünyeyi daha beyaz bir hale getirmek için kullanılırken, boya yapımında renklerin açık veya koyu etkilerini oluşturmak üzere kullanılmaktadır.

Oksitler doğal malzemelerdir. Bu malzemelerin çoğu metalik oksitlerdir ve renk aralıkları son derece sınırlıdır. “Ham haldeyken bu malzemeleri birbirinden ayırt etmek son derece güçtür. Çünkü renkleri yalnızca siyah ve gri aralığındadır. Fırınlandıklarında üzerlerine uygulanan sıra ve fırının içindeki atmosfere bağlı olarak renkleri değişir.”²⁵ Seramiği renklendirmede en önemli oksitler şunlardır.

KOBALT OKSİT (CoO , Co_2O_3 , Co_3O_4)

Kobalt oksit seramik çamurlarında açık maviden, koyu laciverde ve yüksek oranlarda kullanıldığında siyaha kadar değişebilen renk tonlarını oluşturmaktadır. Farklı pişirim yöntemlerinde ve sırlandığında da aynı etkiyi vermektedir. Açık renkli bünyelerde mavi tonlarını elde etmek için kullanılırken koyu renkli bünyelerde siyah rengi oluşturmaktadır. Ancak kobalt oldukça pahalı bir oksit olduğundan siyah renk için genellikle mangan oksit tercih edilmektedir. Kobalt oksit, diğer oksitlerle birlikte kullanılarak gri maviden mora değişebilen geniş bir mavi skalasına sahiptir.

²⁴ Bkz.(3)ARCASOY, 196

²⁵ Bkz.(20), FRIGOLA, 95

Kobalt, en kuvvetli seramik pigmentlerinden biri olarak görülmektedir. Bundan dolayı çok az yüzdelerde kullanılmaktadır. Seramik çamurlarına %1-%2 oranlarında katıldığında mavi ve tonları %5-%15 oranlarında ise koyu lacivert tonları elde edilmektedir. Pişme derecesi yükseldikçe renk etkisi artmakta ve %10 dan daha yüksek oranlarda 1200°C civarı pişirimlerde metalik etki vermektedir: “En kuvvetli renk veren oksit olan kobalt oksit, kobalt karbonattan daha etkilidir. Seramik çamuru içine %2 kobalt oksit katkısı, %3 kobalt karbonat katkısından daha etkili sonuç verir. Renk daha koyu mavi olur.”²⁶

DEMİR OKSİT (FeO, Fe₂O₃, Fe₃O₄)

Seramik çamurlarının renklendirilmesinde kullanılan metal oksitlerin en önemlilerinden biri olan demir oksit, katkı oranlarına ve pişirim türlerine göre sarıdan, kahverengiye, griden siyaha kadar değişen renkler verebilmektedir. Yaygın olarak kullanılan renkler: Kırmızı, sarı, pembe ve siyah demir oksitler ve demir kromattır (kromlu demir).

“Demir oksit ile renklendirilen seramik bünye düşük sıcaklıklarda (1000°C) pişirildiğinde %1-%15 arası oranlarda açık pembe ve kiremit tonlarındadır. Mat bir görünümü vardır. Yüksek sıcaklıklarda (1200°C) pişirildiğinde ise parlak bir görünüm kazanır. %7 den daha yüksek oranlarda katıldığında deforme görülür.”²⁷

MANGAN DİOKSİT (MnO₂)

Mangan dioksit seramik sırlarında ve seramik boyalarının yapımında olduğu gibi seramik bünyelerin renklendirilmesinde de kahverengi, mor ve siyah renklerin elde edilmesinde kullanılmaktadır. “Tüm örtücü ve mat sırlarda, katkı oranlarına göre mangan ile açık bejden kahverengiye kadar renkler oluşur.”²⁸ Kobalt ve Demir oksit ile karşılaştırıldığında onlara göre daha zayıf bir renklendirici olan Mangan oksit, seramik bünyeye %3 oranından daha az katıldığında yeterli renklenme etkisi elde edilememektedir. Genellikle %4 ile %20 oranlarında kullanılabilir.

²⁶ Bkz.(11)ÇOBANLI, 39

²⁷ Oya UZUNER, **Seramik Çamurlarının Renklendirilmesi ve Renkli Seramik Çamurları ile Şekillendirme Aşamasında Yapılan Dekor Yöntemleri**, 22

²⁸ Ateş ARCASOY, **Seramik Teknolojisi**, 194

BAKIR OKSİT (CuO, Cu₂O)

Bakır oksit seramik bünyede yeşilimsi griden, koyu kahverengiye kadar varan güzel bir renk skalası oluşturmaktadır. Seramik çamurlarına %3 e kadar oranlarda ilave edildiğinde bej tonları, %5 e kadar ilave edildiğinde yeşilimsi kahverengi, %5 ten daha yüksek oranlarda siyah ve metalik etkiler, %7 ve daha yüksek oranlarda ise seramik bünyenin yoğunluğunu düşürerek hacimde köpürme oluşturmaktadır.

KROM OKSİT (Cr₂O₃)

Krom oksit koyu yeşil bir renktir. Kuvvetli bir renklendirici oksittir. Krom çoğu beyaz killerde yeşil renk verir fakat zeytin rengi, hatta kahverengileri oluşturacak, değişkenliğe sahiptir. “Genellikle %0.5 den %15 oranlarına kadar sarıdan koyu yeşile değişen renkler oluşturabilmektedir. Pişme derecelerine ve pişirim türlerine göre farklı renkler gözlenebilmektedir. Düşük sıcaklıklarda daha pastel yeşiller elde edilirken sıcaklık yükseldikçe renk haki yeşile dönüşmektedir. Doğada çıkarılan bu metal ile çamurlarda gri, kahverengi ve siyaha yakın renkler elde edilebilmektedir.”²⁹

3.1.2. SERAMİK BOYALARI

“Seramik boyaları, sır altında, sır üzerinde ve sırın içinde boyama görevi gören, çeşitli metal oksitlerden elde edilen özel renklendiriciler olarak tanımlanabilir.”³⁰

Boyalar, temel metal oksitler ve diğer malzemelerle mekanik olarak hazırlanan kullanıma hazır endüstriyel ürünlerdir. Bunlar oksitlerin renk aralığını tamamlamak amacıyla taşımaktadırlar. Ham boyaların renkleri, üzerlerine uygulanan sıra bağlı olarak değişikliğe uğramakta ve yerlerini, fırınlama sonucu oluşan renklere bırakmaktadırlar. Boyalar için kullanılan oranlar metalik oksitler için kullanılanlardan daha fazladır. Çünkü ilave edilen elementler rengin oranını azaltmaktadır.

“Boyalar çamur ile istenen rengin açık ya da koyu olmasına bağlı olarak %1 den %20'ye kadar belli oranlarda karıştırılırlar. Çamuru ya da astar'ı boyamak için kullanılan renklendirici, pigment olarak adlandırılır. Pigmentler karıştırılırken

²⁹Bkz.(27), UZUNER, 23

³⁰Ateş ARCASOY, *Seramik Teknolojisi* 240

dikkatli olunmalıdır. Bu işlem sırasında iki farklı yöntem kullanılır. En mantıklı ve kesin yöntem, belirli ve ölçülmüş miktarda pigmentin kullanımınıdır. Diğer yöntem ise istenilen renge ulaşana kadar, pigmentin çamurunun içine aşama aşama katılmasını gerektirir. Bu yöntem, ancak ulaşılması hedeflenen rengin çok büyük bir önemi olmadığı ya da aynı tonu yineleme gereksinimi olmadığı durumlarda kullanılmalıdır.”³¹

Boyalar kil bünyesinde dağılıma yardım etmek ve beneklenmeden kaçınmak için ince olarak öğütülmektedir. Her rengin oranı kullanılan boya yüzdesine bağlı olmaktadır. Renk veren oksitlerden daha geniş bir renk paleti istendiğinde seramik boyaları ile çok çeşitli ve farklı renkler elde edebilmek mümkündür.

“Aynı boya ve oksitleri aynı hammaddeleri farklı firmalardan almak rengi etkileyebilir. Her yeni malzemeyi kullanmadan önce mutlaka denemek gerekmektedir.”³²

3.2. DEKOR UYGULAMA TEKNİKLERİ

Renklendirilmiş çamurla yapılan uygulamalar, adından anlaşıldığı gibi farklı renklerdeki çamurların yan yana getirilip farklı şekiller oluşturulmasıyla uygulanan bir tekniktir. “Renkli çamurlarla yapılan dekorların diğer dekor uygulamalarından farklı olan önemli bir özelliği vardır. Bu özellik, diğer uygulamalar şekillendirilmiş ürün üzerine yapılırken, bu yöntemde form şekillendirilirken aynı anda dekor uygulamasının da yapılmasıdır.”³³

Günümüzde seramik üretiminde yapılan dekor uygulamaları, ürüne görünüm açısından estetik değer kazandırmaktadır. Seramik formlar üzerine yapılan dekorlar, biçim-dekor ilişkileri içinde biçim etkisinin güçlendirilmesi, formlara kendi renk ve biçimleri üzerinde yeni ve değişik anlatımlar yüklenmesi ve ekonomik etkenler nedeniyle ürünün ticari değerinin yükseltilmesi amacıyla yapılmaktadır. Dekor uygulamalarında seramik boyalarından faydalanılarak forma uygulanacak olan renk, biçime kendi etkisi dışında, katkıda bulunan temel öğelerden biridir. “Örneğin, herhangi bir seramik form üzerine aynı rengin farklı tonları ya da değişik renkler

³¹ Dolores Rosi FRIGOLA, **Seramik - Dekoratif Teknikler**, Çev. Feza Altunıç, 14

³² Bkz.(11)ÇOBANLI, 49

³³ Sıdika Sibel SEVİM, **Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri**, 83

uygulamasıyla oluşan etki bilinçli uygulandığı takdirde biçim-dekor ilişkisini güçlendireceği gibi estetik anlamda formun değerini de yükseltecektir. Dekorun amacı formun temel şeklini zenginleştirmektir.”³⁴

3.2.1. BENEK TEKNİĞİ

Benek tekniğinde, değişik kalıplar kullanılarak çeşitli şekiller oluşturulabilmektedir. Bu tekniği uygulamanın rahatlıkla yapılabilmesi için ağız açık formlar kalıp olarak tercih edilebilmekte aynı özelliklere sahip iki ya da daha fazla renkli çamur hazırlanmaktadır. Daha sonra boyutları belirlenerek (yüzeyin gerektirdiği büyüklükte) benekler avuç içinde yuvarlanarak uygulamaya hazır hale getirilmektedir.

Resim 16 - Renklendirilmiş seramik çamuru ile benek tekniğinin uygulanması

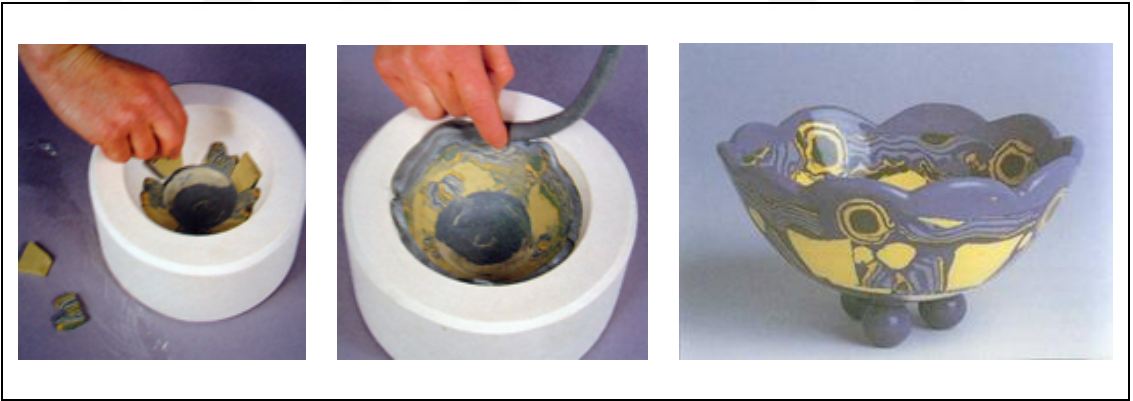
³⁴ Bkz.(33)SEVİM, 11

Farklı renklerdeki benekler yan yana gelecek şekilde düzenlenerek kalıba yerleştirilmektedir. Bu işlem yapılırken özenli olmak gerekir aksi takdirde kuruma sırasında çatlamaya sebep olunabilmektedir.

Kuruma gerçekleştiikten sonra çalışma, kalıptan kolayca ayrılır. Sistre yardımıyla rötuş işlemine geçilir. Bu işlemle şekillendirme yapılırken aynı zamanda dekor işlemi de gerçekleştirilmiş olmaktadır.

3.2.2. KALIP İÇİNE YERLEŞTİRME

Farklı renk ve şekillerde hazırlanmış olan killer kalıp içine yerleştirilmektedir. Bu teknikle yüzeye, son derece özgün yorumlar katmak mümkündür. Uygulamanın rahatlıkla yapılabilmesi için önce uygulanacak olan formun kalıbına ihtiyaç duyulacaktır: “Bu kalıplar alçıdan yapılabildiği gibi, çamurun suyunu emerek yüzeyden ayrılmasını sağlayan, ahşap ve bisküvi pişirimi yapılmış seramik çamuru gibi malzemelerden de yapılabilir.”³⁵

Resim 17 - Kalıp içine yerleştirme tekniği ile uygulama

Yapılacak desenlerin her iki yüzeyden kendini göstermesi ve uygulamanın daha kolay yapılması için tabak, çanak gibi ağız açık formlar tercih edilmektedir. Ağız kapalı formlarda, desenlerin, yüzeyin iki yönünden görülememesi ve kalıpların dar olması, uygulamanın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Eğer istenirse bu gibi formların kullanımı, iki ya da daha çok parçalı kalıplarla gerçekleştirilir. Uygulama yapılacak

³⁵ Bkz.(33)SEVİM, 83

olan formların kalıpları hazırlandıktan sonra renkli çamurların hazırlanmasına geçilmektedir. Bunun için tasarıma göre hangi renklerde çamurların hazırlanacağı önceden belirlenmektedir.

Çeşitli renklerle hazırlanmış çamurlar ile yapılacak olan motiflere göre bu şeritlerin uzunlukları ve genişlikleri hesaplanmaktadır. Tasarıma göre farklı renklerdeki şeritlerin yan yana ya da iç içe getirilip yapıştırıldıktan sonra belirli et kalınlığında kesilmesiyle değişik görünümde motifler ortaya çıkarılmaktadır. Bunun yanı sıra önceden hazırlanmış şeritler, farklı renkteki plaka halinde açılmış olan çamurun içine sarılarak da farklı motifler elde edilebilmektedir.

Uygulama esnasında, hazırlanan şeritlerin ve motiflerin birbirine yapışacak olan yüzeylerine önceden hazırlanmış ıslak çamur (balçık) sürülerek iyice sıkıştırılmaktadır. Uygulama bittikten sonra modelaj kalemleri ve yumuşak sistire yardımıyla, rötuş işlemi yapılarak formların ağzı kesilmektedir. Daha sonra kalıpların içinde kuruyan formlar, ayakta duracak kıvama gelince kalıpların içinden alınarak, kurumaya bırakılmaktadır. Çatlama önlemek için formlar gerekirse yavaş kurumaya bırakılmaktadır.

3.2.2.1. KALIP İÇİNE YERLEŞTİRME VE DÖKÜM

Bu tekniğin uygulamasında döküm yapılmadan önce, renklendirilmiş çamurla yapılacak desen veya şekil hazırlanır veya o anda bir uygulama gerçekleştirilir. Bu uygulamanın yapımında iki parçalı kalıplar da kullanılabilir. İki parçalı kalıplarda el daha rahat hareket edeceğinden, desenleri yerleştirmek daha kolay olmaktadır. Tek parçalı kalıplarda hareket etmek zorlaşmaktadır. Kalıplar içine uygulama itina ve titizlikle yapılmalıdır. Alçı kalıp, uygulama yapılacak olan çamurun suyunu emeceği için desenlerde kopmaların olacağı unutulmamalıdır.

Resim 18 - Kalıp içine yerleştirme ve döküm tekniği

Renklendirilmiş çamurlar yerleştirildikten sonra desenler kurumadan kalıpların içine döküm yapılmaktadır. Dökümden sonra belirli bir et kalınlığını alan çamurun fazlası kalıptan boşaltılacaktır. Daha sonra kalıplardan çıkarılan parçalar kurutularak rötüşlenir ve pişirim yapılır. Alçı kalıplar içine yerleştirme ve döküm ile yapılan uygulamalarda kullanılan çamurun döküm çamuru ile fiziksel, kimyasal ve pişme dereceleri yönünden farklılık göstermemesi gerekmektedir. Bu yöntemle elde edilen parçaların sırlanmasında, etkisini ortaya koymak için genelde şeffaf sır kullanılmaktadır. Diğer sırlar desenleri örteceğinden tercih edilmemektedir.

3.2.3. İÇİNE KAKMA (İNLAY)

“Japonya’da yaş çamurlar üzerine kakma tekniği olarak bilinen mishima dekorlarına, İngiltere ve Avrupa ülkelerinde İnlay(kakma) tekniği denilmektedir.”³⁶

İçine Kakma dekor yöntemi ilk kez Kore’de 918-1392 yılları arasında hanedan çömlekçileri tarafından kullanılmış bir tekniktir. Koreli çömlekçiler bu teknikte

³⁶ Peter COSENTINO, *The Encyclopedia of Pottery Technigue*, 48

büyük ilerlemeler göstermişlerdir. Geliştirdikleri teknik sayesinde zarif ve karmaşık desenli ürünleri, formunu ve sadeliğini koruyarak uygulamışlardır.

Uygulama yaparken soluk gri bünye üzerine, mühürler ve tarama uçlu aletler kullanarak baskı veya kazımlar yapmışlardır. Baskı ve kazıma yaptıkları bölgelere beyaz astar doldurarak siyah ve beyazın kombinasyonunu kesin bir biçimde ortaya koymuşlardır.

“Japonlar daha sonra Kore’den ithal ettiği zarif dekorlu bu seramiklere mishima adını vermişlerdir. Bunun nedeni kakma yöntemi ile yapılan zarif desenlerin eski bir geleneğe göre Mishima kasabasında bulunan Almanakların kaligrafik karakterlerine benzemesidir.”³⁷

Resim 19 - İçine kakma (İnlay) tekniği

İçine Kakma dekor yönteminin uygulanması şu yöntemle yapılmaktadır: şekillendirilmiş ürün deri sertliğinde iken ürün için önceden tasarlanmış olan desen, yüzeye hafifçe çizilerek aktarılmaktadır. Uygulama için açılan boşluklara renklendirilmiş çamur doldurulmaktadır. Desenlerin düzgün ve pürüzsüz çıkması için renkli çamurları oyukların içine kakmadan önce, çamurun iyice tutunması için yüzeyin ince uçlu aletle çentiklenmesi gerekmektedir. Daha sonra oyukların içine

³⁷ Thomas Shafer, **Pottery Decoration**, 128

renkli çamurlar doldurulmaktadır. Oyukların doldurulma işlemi tamamlandıktan sonra kenarlara taşan çamurun fazlası sistire ile temizlenmektedir. Böylece desenler net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Alternatif bir kakma dekor şekli de ince ve renkli çamur motiflerinin hazırlanması ve bunların uygun bir yüzeyde yavaşça nemlendirilerek kullanılmasıdır. Daha sonra bir tabaka yumuşak çamur, motiflerin üzerine yerleştirilerek üstünden geçilmektedir. Motifler böylelikle çamur yüzeyine işlenecektir ve plaka haline getirilmiş bir çömlek yapmak için veya şekillendirmek için bir kalıpta kullanılabilir.

Renkli Çamurlarla Kakma

1. Burada belirtilen desen alanları renkli çamurla doldurulacak olan deri sertliğindeki yüzeyden kazılmıştır. Kazınan alanlar çamurun yapışmasını kolaylaştırmak için çentiklenip nemlendirilmektedir.
2. Daha sonra renkli çamurlar sıkı bir şekilde o alana bastırılmaktadır. Deseni toparlamak için herhangi bir girişimde bulunmadan önce kakma, sertleşmeye bırakılmaktadır.
3. Çamur yeterince sertleştiğinde uygun bir bıçak veya esnek bir metal levha yardımıyla kakma dekorasyonunu açığa çıkarmak için kazınabilir.

Hazır kesilmiş motiflerle kakma

1. Zıt renklerdeki çamurlardan oluşan motifler çok ince çamur plakalarından kesilmekte ve gözenekli bir yüzeye serilmektedir. Bir plaka veya yumuşak çamur motiflerin üzerine yerleştirilmekte ve üzerinden oklavayla geçilmektedir.
2. Renkli çamur motiflerinin çamur yüzeyine iyice yapıştığından emin olunca çamur kaldırılmaktadır.
3. Kakmalı çamur plakası uygun bir kalıbın üzerine yerleştirilmektedir. Bu durumda kakmalı yüzeyi sığ dikdörtgen bir formun içine yerleştirebilmek için tümsek bir kalıp kullanılmaktadır.

3.2.4. MERMER EBRU TEKNİĞİ

Bütün sanat dallarında olduğu gibi seramik sanatçıları da doğadan etkilenmişlerdir. Deniz kabukları, mermer kayalar vb. görünümler birçok seramik sanatçısının ilham kaynağı olmuştur. Damarlı görünümü ile mermeri andırdığı için, mermer tekniği (Marbling) olarak tanımlanmaktadır. “Yine kesildiğinde çok renkli tabakalar görüldüğünden ve bu nedenle Agat taşına benzediğinden, İngiltere’de Agateware veya sıkıştırılmış, harmanlanmış anlamına gelen “Wedging” olarak da tanımlanmaktadır.”³⁸

Resim 20 - Mermer ebru tekniği(Agateware)

Mermer ebru tekniği iki ya da daha fazla renkli bünyenin üst üste konup yoğrularak karıştırılması ile elde edilen çamurun şekillendirilmesi sonucunda oluşmaktadır. Katmanları çok renkli olduğu için “Agateware” dekorları da denilmektedir. John Bell, John Astbury, Thomas Wedgwood ve Thomas Whieldon çeşitli tipteki mermer tekniğinin en önemli yapımcıları arasında sayılmaktadırlar. Aynı zamanda 18 yüzyıl ortasında çömlekçilik sanayinde de birçok yeni gelişmeler ortaya çıkmıştır.

Resim 21 - İngiltere, Staffordshire çömlekçiliği, çaydanlık ve sürahi, mermer ebru tekniği

³⁸ Bkz.(27) Oya UZUNER,56

Josiah Wedgwood da mermer veya benzer taşları taklit etmek için bu tekniği kullanmıştır. 18. yüzyıl ikinci çeyreğinde Agateware (mermer) tekniği için, kalıp kullanımı geliştirilmiştir. Renklendirilmiş killeri dikkatlice düzenleme ve onları kalıplara presleme ile diğer modellerin tüm renk aralığı elde edilmiştir. “Bu yöntemleri ilk kullanan Çin-Tang Hanedanı Çömlekçileridir (M.S.618-906). Çamurları kalıplara yerleştirme ve mermer haline getirmenin benzer tekniğini kullanmışlardır. Staffordshire çömlekçileri Çin’den ithal edilen sanat eserlerinden, porselen vb. Agateware ürünlerinden etkilenerek bu eserleri taklit etmişlerdir. Avrupa’da ve Amerika’da 18. yüzyıl boyunca, birçok ürün renklendirilmiş çamur kullanarak yapılmıştır.”³⁹

3.2.4.1. MERMER EBRU TEKNIĞİ (TORNADA ŞEKİLLENDİRME)

Aynı özelliklere sahip iki ya da daha fazla renkli çamur ayrı yerlerde tornada şekillendirme kıvamına göre hazırlanmaktadır. Daha sonra bu çamurlar birleştirilerek harmanlanmaktadır. Bu işlem esnasında farklı renklerdeki çamurların birleştirilmesinden, mermer görünümlü karışımlar elde edilerek tornada şekillendirme işlemine geçilmektedir.

Resim 22 - Mermer ebru tekniği (Tornada şekillendirme) yapım aşamaları

³⁹ Bkz.(10)CONNELL, 6

Şekillendirme işlemi yapılırken çamurların farklı renklerinden dolayı yüzeyde mermer dokusuna benzeyen farklı etkiler elde edilmektedir. (Bu yöntemle şekillendirme işlemi yapılırken aynı zamanda dekorlama işlemi de gerçekleştirilmiş olur.)⁴⁰ Hazırlanan mermer görünümü ile tornada çalışmak rastlantısal etkilerin ortaya çıkmasına olanak tanır. Yine aynı şekilde tornada kase veya tabak vs. çeşitli çalışmalar yapmak mümkündür.⁴¹ Tornada çalışma yaparken hava kabarcıklarının çıkmasına dikkat edilmelidir. Aksi takdirde çatlamalara sebep olunabilir.

3.2.4.2. MERMER EBRU TEKNİĞİ (TORNADA ŞEKİLENDİRME, KESME VE OYMA)

Renkli çamurlar tornada çekilmeden önce kat kat yapılmakta ve tornada çekilirken tesadüfi bir spiral şekli almaktadır. Bu spirali tel, oyma araçları, sistire veya bıçaklarla kesmek farklı desenlerin oluşmasını sağlamaktadır.

Resim 23- Mermer ebru tekniği (Tornada şekillendirme-kesme ve oyma) yapım aşamaları

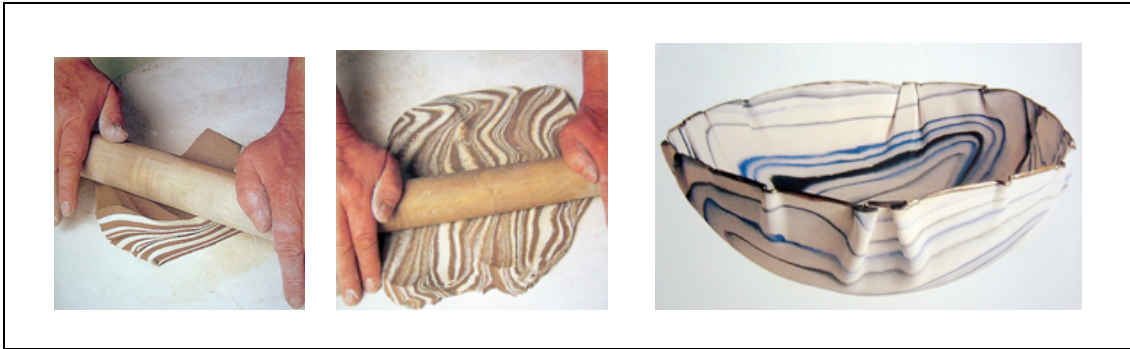
⁴⁰ Bkz.(33)SEVİM, 83

⁴¹ Bkz.(27) Oya UZUNER,60

3.2.4.3. MERMER EBRU TEKNİĞİ (PLAKA YÖNTEMİ)

Çamur kullanılmadan önce eşit bir yoğunluk sağlanması, hiçbir hava kabarcığı veya yabancı bünye içermemesi ve kullanılacak tekniklere uygun ıslaklık veya kuruluk durumunda olması açısından dikkatlice hazırlanmalıdır. Plastik olarak alınan hazır çamurlar bile kullanılmadan önce biraz daha hazırlık gerektirir. Çünkü beklerken eşit yoğunluğunu kaybeder veya poşetin bazı kısımları daha nemlidir. Belli bir süre dışarıda plastik poşetlerde muhafaza edilen çamurlar da özellikle üzerinden bir kış geçmişse, ekstra hazırlık gerektirmektedir. Çünkü don olayı su içeriğini dondurmakta ve çamur yapısıyla ilk yoğunluk oranını bozmaktadır.

Çamur üreticileri, çamuru kullanıma hazırlamak için çamur karma makinesi kullanmaktadırlar. Çamur hazneye konmakta, yavaşça dönerek karıştırılmakta, basınçla sıkıştırılmakta ve kalın katı bir kesit olarak haznedden çıkarılmaktadır. Çamur karma makinesinin mevcut olmadığı durumlarda çömlekçiler sıkıştırma ve yoğurma metodlarını birleştirip kullanmaktadır.

Resim 24 - Mermer ebru tekniği plaka yöntemi ile yapım aşamaları

Yoğurma işlemi çamur yumuşakken ama yapışkan değilken gerçekleştirilmektedir. Ahşap bir tezgâh veya alçı bir plaka gibi suyun bir miktarını emen emici bir yüzey kullanılmaktadır. Alçı kullanılırsa iyi bir durumda olmalıdır aksi halde parçalar çamura girebilmektedir.

Çamuru sıkıştırılmış bir hale getirilmeli ve kendinizden ileriye ite ite avuç içlerinizle bastırılmalıdır. Daha sonra tersinden kaldırmalı ve bu işlem aynı tempoda tekrar edilmelidir. Çamur rulo haline geldikçe doksan derece çevrilip dik haline getirilip

devam edilebilir. Başka bir yoğurma metodu da ritmik bir akış içerisinde bir elle aşağı doğru baskı yaparken diğer elle çamuru yüzeyden kaldırmaktır. Bunun sonucunda spiral bir desen oluşur. Bu aşamada farklı biçimlerdeki katkı maddeleri çamuru katmanlara ayırıp malzemeyi art arda gelen katmanlar arasına ekleyerek karıştırılabilir. Sonra hepsi birden yoğrulabilmektedir.

Hazırlanmış olan mermer görünümündeki renkli kütle ile bilinen bütün elde şekillendirme yöntemleri kullanarak çalışmak mümkündür. Kesilerek hazırlanan bu katmanlarla plaka yöntemi ile ya da kalıbın içine veya dışına basarak da şekillendirme yapılabilir.

Seramik üretiminin her aşamasında olduğu gibi biraz hayal gücü ve kişisel katılım ile mermer tekniğini kullanarak son derece özgün yorumlar ortaya konulabilmektedir. Plakalar bütün halinde kullanılacağı gibi eşit sistemli parçalara bölünerek yan yana birleştirilmesi ile hoş bir ritm elde edilebilmektedir. Birleştirme kullanılarak yapılan formlarda yapıştırıcı olarak hazırlanmış bir sulu çamur (balçık) kullanmak ve ek yerlerinin iyi yapışmasına özen göstermek gerekmektedir. Plakayı, iç ve dış kalıp kullanarak yüzeye bastırma işlemi ile çeşitli formlar yaratılmaktadır.

3.2.5. NERİKOMİ TEKNİĞİ

Nerikomi Tekniği renkli çamurdan plaka parçaları model alınarak yapılan bir dekor tekniğidir, daha sonra bu parçalar birlikte kullanılarak sıkıştırma yapılmaktadır. Her bir parça kalıpta belirli bir desen oluşturacak şekilde yerleştirilmektedir. Sonuç, mozaik tekniğine benzemektedir. Seramik sanatında kakma ya da gömme olarak da adlandırılan teknik, renkli çamur bünyelerinden oluşturulan ince plakaların, kontrollü olarak, belli bir desen dâhilinde dizilmesi ve hazırlanmış başka bir plaka üzerine gömülmesi veya yan yana dizilerek aralarına ince bir sulandırılmış çamur sürülerek birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Kullanılan desenlerin son derece kontrollü oluşması ile mermer ebru tekniğinden ayrılmaktadır. Yapım aşamaları şöyle sıralanmaktadır:

Farklı kalınlıkta çamur tabakaları elde etmek için kullanılan aletler ve tahta makaralar hazırlanır. Çamur, istenen kalınlığa getirilmek için merdane yardımıyla açılır. Oluşturulan tabakalar astarlanarak üst üste konular. Sıkıştırılmış çamur,

şeritler halinde kesilir. Astarlanmış olan şeritler kalından inceye doğru dizilir ve rulolar arasında sıkıştırılır. Şeritli çamur tabakası, üzeri kazınarak temizlenir (sonra çamur, kumaş zemininde ters çevrilerek bu yüzeyde de temizleme işlemi tekrar edilir).

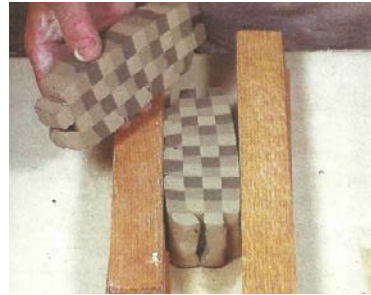
Mukavva bir şablon kullanılarak takoz şeklinde kesilen dilimler astarlanmakta ve spiral şeklini vermek için birbirine iliştilmektedir. Spiral halindeki çamur levhası kazınarak temizlenmektedir. İki iç kenar astarlanmaktadır.

1. Nerikomi için çamurun hazırlanması

2. Kesilmiş parçaların biraraya getirilmesi

3. Dama tahtası şeklinde kesim

4. Dirsek şeklinde kesim

5. Dirsek deseninin kesilmesi

6. Dalga deseninin kesilmesi

Resim 25 - Nerikomi tekniği yapım aşamaları

Plaka yukarı kaldırılarak iki astarlı kenar basit bir koni biçimi elde etmek için birbirine iliştilmektedir. Koni bisküvi pişirimli bir kalıba konularak kurumaya bırakılır. Yeterince kurduğunda kalıptan çıkarılarak tornanın üzerine konulmakta ve açık kısmı kapatılmaktadır. Ürün kalıba tekrar konularak küçük bir rulo yardımıyla sağlamlaştırılır.

Ağız kısmı düzgün olsun diye ruloyla üstünden geçilir. Yere serilmiş küçük bir plakadan bir şerit çamur kesilerek ürünün ağzına iliştilir. Ürünün içi ve dışı güzelce temizlenerek poşete sarılır ve yavaşça kurumaya bırakılır.

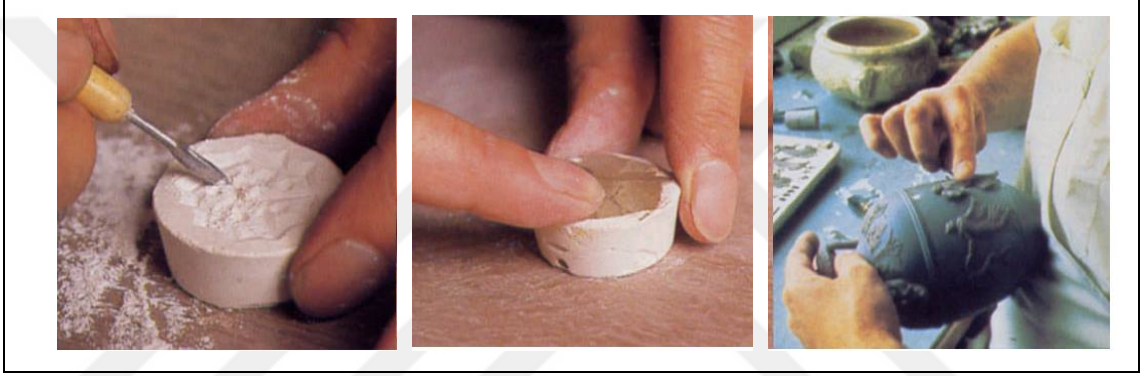
Nerikomi tekniği bir dekorasyon yöntemi olmakla birlikte, şekillendirme sırasında dekor oluştuğundan, aynı zamanda bir şekillendirme yöntemidir. Nerikomi yöntemi hassas bir çalışma gerektirdiğinden, renkli bünyelerin oksit veya benzeri renklendiricilerle tek bir bünyeden oluşturulması tercih edilmektedir. Bu yöntemde renkli çamur plakaları deseni oluşturmak üzere somun şeklinde hazırlanmaktadır. Hazırlanan somundan ince dilimler kesilmekte, elde edilen dilimler bir alçı kalıp içinde önceden hazırlanmış renkli çamur şeritleri ile birbirine birleştirilmektedir. Parçalar birleştirildikten sonra yüzeyin içi yapıyı sağlamlaştırmak ve çekmelerden korumak amacıyla bobinlerle çevrilmektedir. “Form çekerek kalıbın kenarlarından ayrıldığı zaman bobinler kaldırılmakta daha sonra da kurutma işlemine geçilmektedir. Kurutma işlemi bir hafta ve ya daha uzun sürebilir, ancak çok farklı parçalardan oluşmuş yapı için bu şekilde kurutma esastır.”⁴²

3.2.6. APLİKASYON (EKLEME) TEKNİĞİ

Aplikasyon tekniği ana gövdeden ayrı olarak şekillendirilen çeşitli parçaların, önceden şekillendirilmiş ana gövdeye yapıştırılması ile oluşan dekor yöntemidir. Bu teknik seramik tarihi boyunca çeşitli formlarda kullanılagelmiştir. En bilinen örneği, henüz yaş olan form üzerine dekoratif amaçlarla rölyef kalıplanması ile oluşturulan İngiliz Wedgwood seramik firması tarafından üretilen Jasperware olarak adlandırılan ürünlerdir. Yapıştırıcı olarak ana bünyenin sulandırılması ile elde edilen koyu kıvamlı bir çamur (balçık) kullanılmaktadır.

⁴² Bkz.(27) Oya UZUNER, 64

Aplikasyon tekniğinde eklenecek parçalar ayrı ayrı el ile hazırlanabildiği gibi alçı kalıpla yapılacak döküm ve baskılarla da çok sayıda çoğaltılabilmektedir. Hazırlanan kalıpların yapıştırılması, barbotin olarak da isimlendirilen, eklenecek parçanın yapımında kullanılan seramik bünyenin sulandırılması ile hazırlanan koyu bir çamur ile yapılmaktadır. “Eklenecek parçalar yapıştırma sırasında ana gövde ile aynı nemlilikte olmalıdır. Aksi halde, kuruma sırasında ortaya çıkacak küçülme farklılıklarından dolayı yapıştırılan yüzeyde tutunamaz, çatlama ya da kopmalarla dökülürler.”⁴³

Resim 26 – Aplikasyon (ekleme) tekniği yapım aşamaları

Yapıştırma işlemi tamamlandıktan sonra yapıştırmada kullanılan sıvı çamur suyunu çekene kadar bir süre kurumaya bırakılmaktadır. Daha sonra modelaj kalemleri ile ekli parçalardan taşan sıvı çamurun fazlası temizlenip rötuş yapılmaktadır. Aplikasyon yapılmış parçaların kurutulması, en azından ürün deri sertliğine gelene kadar yavaş yavaş yapılmalıdır. Sonra daha sıcak yerlere alınıp tam kuruma sağlanmalıdır.

⁴³ Bkz. (7), AYTA, 20

4. RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARININ GÜNÜMÜZ SANATINDA KULLANIMI

Renklendirilmiş çamur bünyelerle çalışmak büyük bir dikkat ve sabır gerektirmektedir. Birçok seramik sanatçısı için vazgeçilmez bir yöntemdir. Plastik etki, kuruma ve pişirme gibi problemlerin sonucundaki deneyimler ile oldukça kontrollü ve zengin çeşitlilikte sonuçlar elde edilebilmektedir.

İngiltere'den Susan Nemeth renkli seramik bünyeyi uygulayan sanatçılar arasındadır. Aynı zamanda nerikomi tekniğini ele alan ender sanatçılardan biri Dorothy Feibleman'dır. Günümüzde mermerimsi damarlı görünümlü (Agateware) seramik bünyeyi çalışmalarında kullanmıştır. Mermer (Agateware) tekniğini kullanarak ince ve transparan kaseler çalışan Reg Moon, beyaz porselen çamuru ile siyah renkli çamuru birleştirdiği soyut heykelleri ile tanınan İsviçre doğumlu olan Aline Favre diğer sanatçılardır.

Yine Avustralya'dan Molli Bosworth, İngiltere'den Ben Davies, Almanya'dan Marion Gounce gibi sanatçılar renkli çamurlarla çalışmalar yapmışlardır. Avusturya'dan Ressam David Pottinger, farklı disiplinden gelen bir sanatçı olarak renkli çamur bünyelerle nerikomi tekniğinde eserler üretmiştir.

Türkiye'de ise geç de olsa renkli seramik bünyelerle yapılan işlerin üretildiği görülmektedir. Ancak yeni yeni başlayan değişik yüzey arayışları ile renkli çamur bünyelerinin de kullanılmaya başladığı görülmektedir. Seramik sanatçısı Ferhan Taylan Erder, Bingül Başarır, Jale Yılmabaşar, Zehra Çobanlı ve Oya Uzuner renkli çamur ile çalışan sanatçılarımızdandır.

4.1. RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARI İLE ÇALIŞAN YABANCI SANATÇILAR

4.1.1. REG MOON (1930- 2009)

İngiliz sanatçı Reg Moon, uzun yıllar eşiyle birlikte kurdukları çömlekçi atölyesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Torquil adındaki atölye 1960 yılında aile şirketi olarak kurulmuştur.

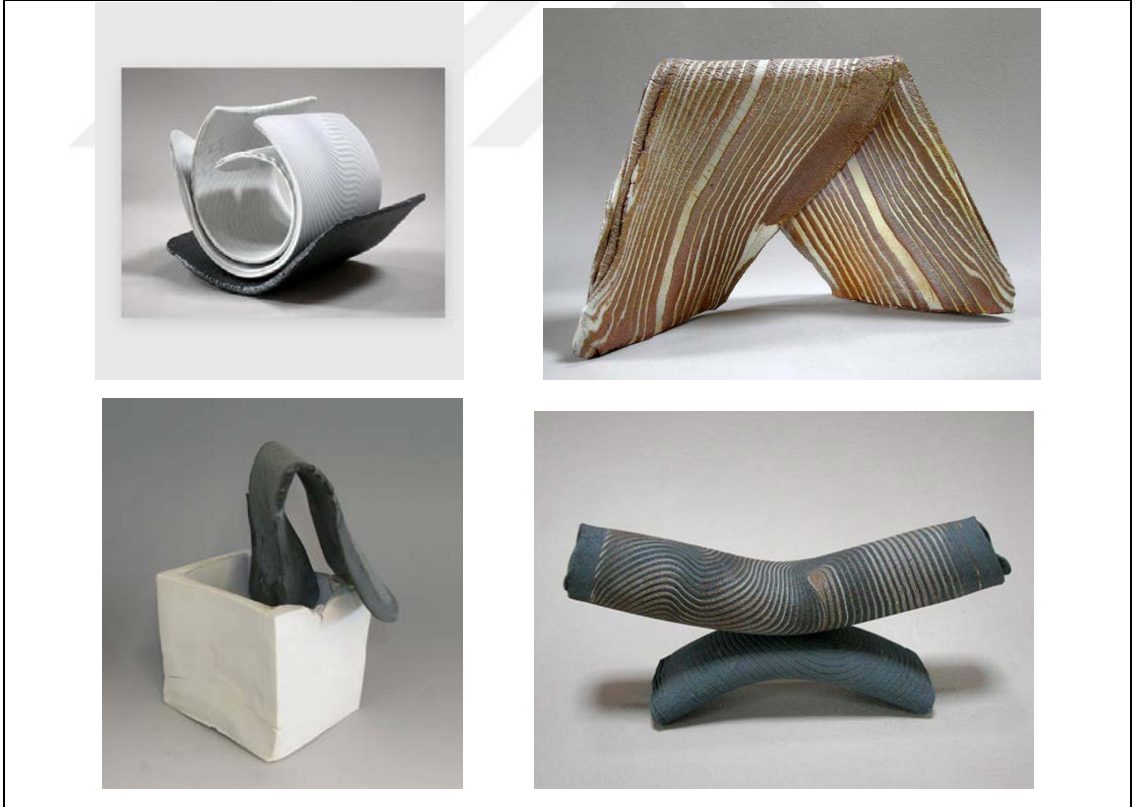
Mermer tekniğini kullanan, Reg Moon tornada şekillendirme işlemi yaparken renkli çamurları doğaçlama bir şekilde kullanmıştır. Porselen çamuru ile çalışan sanatçı iki yönü benzer porselen kaseleri ince çalışarak transparan etki yaratmıştır. Bu çalışmaların transparanlığını bir ışık kaynağı ile göstermektedir. Sanatçı, çeşitli renk ve çizgileri mermerimsi doku oluşturacak şekilde kullanmaktadır.

Resim 27 - Reg Moon, Porselen Kase ve ışık araştırmaları, h:11cm, Şişe, üç bölümden oluşmuştur, ana gövdeyi oluşturan iki kase ve bunlara eklenmiş bir boyun

4.1.2. ALINE FAVRE (1932-)

İsviçre doğumlu olan sanatçı Aline Favre, 1960-1965 yılları arasında İsviçre Güzel Sanatlar Akademisinde ders vermiştir. Aline Favre beyaz porselen çamuru ile siyah renkli çamuru (stoneware) birleştirdiği soyut heykelleri ile tanınmaktadır. Çalışmaları, beyaz saf ve narin porselen ile siyah renkli çamurun görüntüsü arasında dengeli bir uyum oluşturmaktadır. Sanatçı, siyah-beyaz, ağır-hafif, sert-yumuşak, narin-kaba gibi zıtlıkların uyandırdığı çöküş, gerginlik, tedirginlik hisleriyle çekiciliği yakalamaktadır. Bu zıt durumlar arasında gizli bir iletişim ve diyalog kurmaktadır. Çalışmaları uluslararası kabul görmüş, İsviçre, Almanya, Hollanda ve Japonya’da çeşitli müze ve galerilerde sergilenmektedir.

Resim 28 – Aline Favre, “Rouleau” (Rulo) stoneware ve porselen, 28x18x18cm,
Heykel, stoneware, porselen, h :34 cm,
Porselen, h: 38cm,
Heykel, stoneware porselen, l: 45 cm

4.1.3. MARION GAUNCE (1945 -)

İngiliz seramik sanatçısı Marion Gaunce bazı çalışmalarında stoneware bünyelerini kullansa da, renkli bünyeler ile çalışan birçok sanatçı gibi porselen çamurunu tercih etmektedir. Renkli porselen çamurlarından farklı desenlerde oluşturulmuş plakaları bir şablon yardımı ile kesip kalıba basarak şekillendirmektedir.

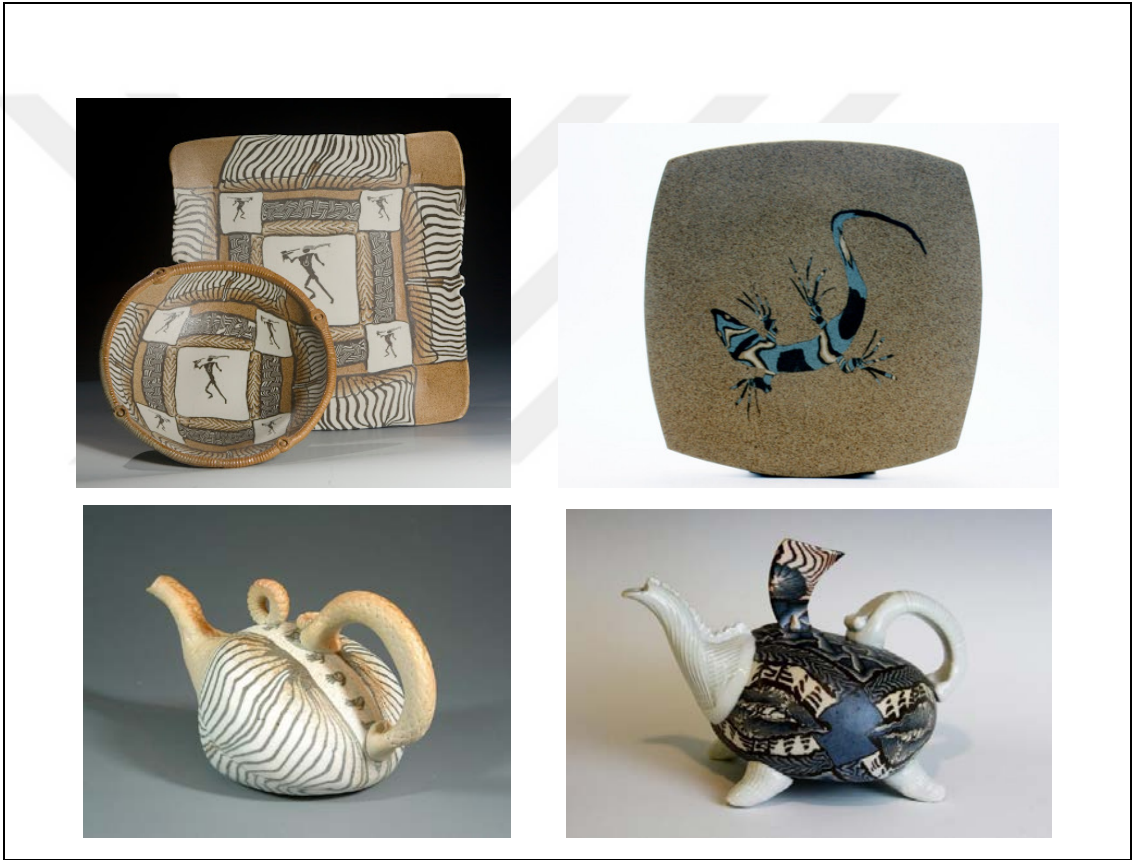
Genellikle optik yanılsamalar yaratan dekorları, hem iç de hem dış yüzeyde görülmektedir.

Resim 29 - Marion Gaunce, porselen çanak, 18.60 cm x 18.60 cm, nerikomi tekniği porselen çanak (mavi, mor, sarı) genişlik 28.3 cm

4.1.4. MICHAEL HALEY (1947-) - SUSY SIEGELE (1950-)

Amerikalı sanatçılar Michael Haley ve Susy Siegele, üniversitede kimya sınıfında tanışmışlar, 1975 yılından beri birlikte, renkli porselen çamuruyla çalışmalar yapmışlardır. Michael Haley ve Susy Siegele'in çalışma tekniği; yoğrulmuş renkli çamurdan, dilimlenmiş farklı katmanlar oluşturularak ve bazen de aynı rengin tonlarını elde ederek, her tür kase, çaydanlık ve çömlek gibi çalışmalarda kullanılmaktadır.

Resim 30- Michael Haley ve Susy Siegele, odun ateşinde pişirilmiş stoneware, yerli figürü, h: 21, g: 21 cm
Renkli porselen çamuru, çaydanlık, h:18 cm, g:11cm

Michael Haley ve Susy Siegele, çalıştıkları yıllarda belirgin olmayan bazı faktörleri de dikkate alarak, hangi rengin baskın olacağı, renklerin fırında nasıl etkileneceği konusunda pişirme tekniğine bağlı çalışmalar yapmışlardır. Sanatçıların ilham aldığı kaynaklar; kaya üzerine yapılmış ilkel figürler, eski yorgan desenleri, M.C. Escher'in çizimleri, manzara ve doğal oluşumlardır.

4.1.5. DOROTHY FEIBLEMAN (1951 -)

Amerikalı sanatçı, 1973 yılında İngiltere'ye taşınmış ve kendi seramik stüdyosunu kurmuştur. 1969'lu yıllardan sonra doğu sanatlarından etkilenmiştir. Özellikle minyatür sanatının renklerinden ilham alan sanatçı, özgür ve doğaçlama formlar üretmektedir. Sanatçı 1970'lerde renklendirilmiş seramik bünyeler ile gerçekleştirdiği, mozaik türündeki çalışmaları ile tanınmaktadır. Genellikle farklı disiplinlerden becerileri kombine ederek başka insanlarla ortak projelerde çalışmıştır. "Birçok tekniği kullanması sonucunda, sanatçı kendi aletlerini ve şablonlarını geliştirmiştir."⁴⁴ Sanatçı, genellikle, büyük miktarda toz haline getirilmiş beyaz çamur kullanmaktadır. Renkli boyalar çamurla karıştırılmadan önce, çamur değirmende öğütülerek toz haline gelir. Çamur böylece boyayla tamamen karışmaktadır. Porselen çamurlarını renklendirmeyi tercih eden sanatçı özel olarak şekillendirilmiş renkli çamur parçalarını, süngerle ıslatılmış bir alçı kalıp üzerinde veya içinde birbirine yapıştırarak şekillendirmektedir.

Resim 31 - Dorothy Feibleman, çok renkli kase, 8 cm x 12 cm,
Porselen Çanak, 8.5 cm x 8 cm,
Porselen Kase, h: 6.3 cm, R: 11.5 cm,
Siyah Porselen Kase, h: 10.5 cm, g: 9.5 cm, d: 7.5 cm

⁴⁴ John GIBSON, *Pottery Decoration-Contemporary Approaches*, 78

Renkli çamur parçalarını yapıştırırken koyu renk bir sıvı çamur kullanmıştır. Şekillendirme ve rötuş işleminden sonra yapıştırmada kullanılan koyu renkli sıvı çamur, eklenen parçalar arasında ince bir kontur halinde görünerek dekoru desteklemektedir. Feibleman, çalışmalarında bisküvi pişirimi yapmayı tercih etmekte, böylece ipeksi ve düzgün bir yüzey için, ince bir zımpara ile son bir rötuş yapabilmektedir. Dorothy Feibleman, Japon seramik sanatçılarının kullandığı bir teknik olan “Nerikomi” tekniğini de çalışmalarında uygulamıştır. Sanatçı, sabır ve hassasiyet isteyen bu sihirli sanatın ustası kabul edilmektedir.

4.1.6. JO CONNELL (1949 -)

İngiliz sanatçı Jo Connell, Kuzey Staffordshire’da seramik okudu. Nottingham Üniversitesinde lisansüstü eğitimini tamamladı. Renklendirilmiş çamurlarla çalışan sanatçı, çalışmalarına kontrast renklerle parçalar halinde kesilmiş olan dilimleri dekore ederek başlamıştır. Renkli çamurlardan oluşan bu dilimleri merdane ile açarak, hafif çatlaklar ve kırılmalar ortaya çıkaran sanatçı, genellikle ağaç dalları, cam ve metal gibi karışık malzemeleri birleştirerek çalışmıştır. Plaka, duvar panelleri, iç ve dış mekanlar için heykelsi formların yanı sıra, bahçe ve teraslar için bir dizi büyük heykel uygulaması yapmıştır. Çalışmalarında renk ve dokuyu, doğadan almış olduğu formlarla vurgulamıştır. Peyzaj, deniz manzarası, kaya tabakaları ve bitki yapısının unsurları, işlerinde açıkça görülebilir.

Resim 32 - Jo Connell, damarlı dokular, h: 45 cm,
Doku kulesi, h: 65 cm,
Bakır lekeli çanak, h: 38 cm

4.1.7. SUSAN NEMETH (1955-)

Avustralya'lı sanatçı Susan Nemeth çalışmalarında, 1950 - 1960'ların tekstil ve duvar kağıdı modellerinden ilham almıştır. İçine kakma (inlay) tekniğini kullanarak yaptığı vazoları, Matisse, Klee ve Nicholson tarafından yapılan birçok tablodan detaylar içermektedir. Ayrıca 1950'lerin Japon yemek kitaplarından da modeller alan sanatçı, tasarımlarını tamamladığında, dekor uygulaması yapılan parçayı şişkin bir kalıp üzerinde şekillendirip, düzgün durması için elle vurarak kâse şeklini vermiştir.

Resim 33 - Susan Nemeth, porselen kakma kase, 9 cm x 15.5 cm,
Porselen kase, 11cm x 17cm,
Yeşil benekli porselen tabak, R: 23 cm, h:2 cm,
Ben Nicholson'dan ilham alınmış üç vazo, h: 26 cm, 27 cm , 29 cm

4.1.8. BERNARD IRWIN (1956-)

İngiliz sanatçı Bernard Irwin, 1975-1979 yılları arasında eğitim almış günümüz sanatçılarından. Bernard Irwin, öncelikle astar şablonları kullanarak karma bir tabakalama tekniği geliştirmiştir. Renkli çamurları kolaylıkla forma sokan sanatçı, tekniği uygulamada anlık kararlar vermektedir. Formun gidişatına göre, kesme, uzatma işlemlerini uygulamaktadır. Zıt renkli çamur parçalarını özgür ve sezgisel bir biçimde yapmasına rağmen; her parçanın neye karşılık geleceğini önceden tasarlayarak ilerlemiştir.

Resim 34 - Bernard Irwin, geometrik formlarla dekore edilen seramik vazo h: 36.5 cm,
Geometrik formlarla dekore edilen seramik vazo, h: 33 cm

4.1.9. DAVID POTTINGER (1965-)

Avustralyalı sanatçı David Pottinger, incelik ve titizlik gerektiren çalışmalarında eski bir Japon dekoratif tekniği olan nerikomi tekniğini kullanmıştır. Çalışmalarında, yüzeyi, belirgin bir biçimde dekore eden sanatçı, çizgili desenleri ortaya çıkarmak için hassas bir şekilde çamur dilimlerini istiflemektedir. Bu yüzden iç ve dış yüzeyler aynı yapıda görünmektedir. İşlerinin büyük çoğunluğunda dekorları, üst üste bindirerek karmaşık bir hale getirmektedir. Bu formlar sepet işleri ve cam teknikleri gibi diğer sanat formlarını anımsatmaktadır. Çamur parçalarıyla çalışan sanatçı, çamurun plastik yapısını bozmadan, elle dışarıdan müdahale ederek düzeltmeler yapmaktadır.

Resim 35 - David Pottinger, Nerikomi, silindirik porselen kap, h:14.5 cm, g: 22.5 cm, d:14 cm,
Nerikomi, lekeli silindirik porselen kap, h:20 cm, g:17 cm, d:19.5 cm,
Nerikomi silindir porselen kap, 37.5 × 7 cm,
kemik krem beyaz Nerikomi, 25.5×12.5 cm

4.1.10. BEN DAVIES (1970-)

İngiliz sanatçı Ben Davies Manchester Üniversitesinde coğrafya ve jeoloji okudu. Çalışmaları, koyu renklerin, düşük sıcaklıklarda elde edilebildiğini göstermektedir. Çoğunlukla Fransa'nın Caradel tarafından elde edilen yeşil kil, siyah kil veya Hollanda'nın Vingerling bölgesinden elde edilen killeri kullanmaktadır. Renklendirilmiş çamurlarla çalışan sanatçı, tornada şekillendirme ve mermer tekniğini sıklıkla kullanmaktadır. Ben Davies, jeolojik katmanlar, plaj taşı gibi doğanın kendi formlarından ilham almaktadır. Zaman sınırlaması sanatçıyı, kullanıma hazır çamurları satın alma ve sırsız uygulamaya yöneltmiştir. Sıklıkla kullandığı renkler kırmızı, beyaz ve siyahtır.

Resim 36 - Ben Davies, mermer ebru tekniği, kırmızı, beyaz ve siyah kase, h: 9 cm, g:7 cm,
Mermer ebru tekniği, vazo, h: 27 cm

4.1.11. PENNY FOWLER (1970 -)

İngiliz sanatçı Penny Fowler, Londra - Goldsmiths College'de seramik okumuştur. Çalışmalarında 21.yüzyılının yaşam ve şehir hayatını ele almıştır. Temiz ve belirgin çizgiler karakterize eder. Sanatçı çizgilerle dinamik ve güçlü bir etki yaratmaktadır. Kemik porselen (Bone-China) veya porselen çamuru sanatçının sıklıkla kullandığı malzemelerdir. Yapmış olduğu çizim ve tasarımlardan kalıplar hazırlayarak, doğal pürüzsüz bir doku oluşturmuş, birbiriyle uyumlu ve bağlantılı çift formlar kullanmıştır.

Damarlı, katmanlı, güçlü ve zıt renklerde formlar üretmektedir. Işık-gölge ve saydamlık etkilerini kullanarak birbirine bağlantılı çalışmalar yapmıştır. İlham kaynağı, kentsel peyzaj ve mimari özellikler içerir. Kabartmalı oymalar, üç boyutlu efektler işinin bir parçası olmuştur.

Resim 37 - Penny Fowler, bağlantılı dalga, porselen-döküm çamuru, h: 14 cm,
Uzun form ve yelkenliler, porselen-döküm çamuru, h: 17 cm

4.1.12. MOLLIE BOSWORTH (1975 -)

Avustralyalı sanatçı Mollie Bosworth, yüzeye odaklanarak çalışmalarını tornada veya elle şekillendirme tekniğiyle sürdürmektedir. En sevdiği formları arasında kaseler yer alır. Genellikle formların içerisinde gölge görüntüleri vererek çalışır. İncelik, beyazlık arayışı içinde olan sanatçı bütün çalışmalarında porselen çamuru kullanmıştır. Mollie Bosworth, değiştirilebilir ışık kaynağı ile iç ve dış yüzeyleri göstermek için saydımlıktan yararlanmıştır. Kuzey Queensland da üretime devam eden sanatçı, saydımlık ve baskı odaklı sanat çalışmalarını sürdürmektedir.

Resim 38- Mollie Bosworth, yaprak formu, porselen, h: 10 cm,
yaşam formları, porselen, kakma noktalar, h: 12 cm,
yaprak formu, porselen, nokta desen, h: 11cm,
doğal ritim, porselen, siyah ve beyaz desen, h: 12

4.1.13. CHARLOTTE JONES (1980-)

İngiliz sanatçı Charlotte Jones killerin özelliklerini, denemeler yaparak araştırmıştır. Jones'un çalışmalarında kara ve deniz manzaraları, yani doğa her zaman ilham kaynağı olmuştur. Çeşitli renk ve dokulardan oluşan çizgileri, çalışmalarında kullanmıştır. Sanatçı renkli çamurları 3 boyutlu kolaj malzemesi olarak kullanır: kontrast renklerle katmanlar oluşturulan işler, bir çakılla perdelenerek yüksek ateşte pişirilir. Sanatçı, çömlekçi çamuru ile yaptığı çalışmalarda oksitler ve doğal killeri kullanmıştır.

Resim 39 - Charlotte Jones, kase, h:5.9 cm, g: 10.5 cm,
mavi kenar hatları, h:10.4 cm, R:16.5 cm

4.1.14. JOANNA SANCHA

İngiliz sanatçı Joanna Sancha'nın seramik çalışmaları, genellikle insan figürünün soyutlanmış yorumlarından oluşan seramik objelerdir. Renk ve doku aralıkları elde etmek için farklı çamurlar kullanmıştır. Öncelikle koyu bir renk karışımıyla çalışmaya başlamış ve aynı rengin ton aralığını vermek için beyaz kille seyreltmıştır. Sanatçı, yaptığı renklendirilmiş sarımlar arasına farklı renkteki çamurları ekleyerek deneyler yapmıştır. Bu şekilde çalışarak yeni kombinasyonlar denemiş ve yeni sonuçlar elde etmiştir.

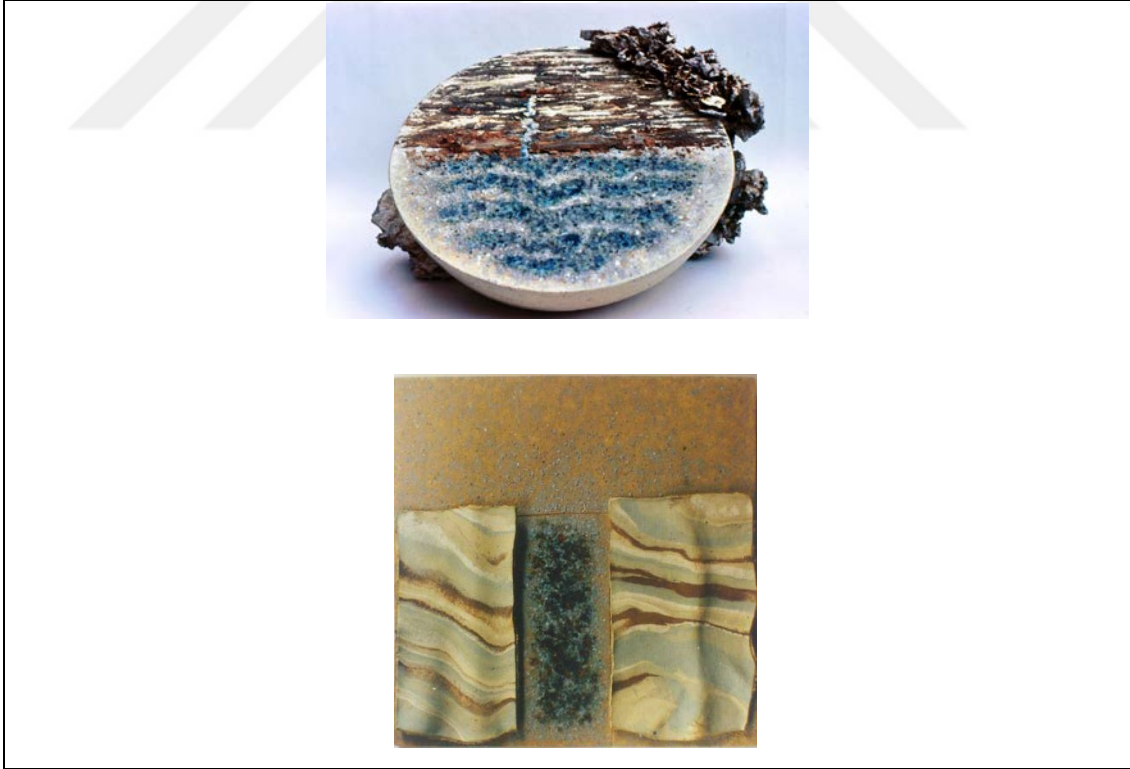

Resim 40 - Joanna Sancha, deniz ve gökyüzü, vazo, h: 41 cm, h: 46 cm,
beyaz porselen çamuru, h: 32, 36, 34 ve 38 cm

4.2. RENKLENDİRİLMİŞ SERAMİK ÇAMURLARI İLE ÇALIŞAN TÜRK SANATÇILAR

4.2.1. BİNGÜL BAŞARIR (1938 -)

Bingül Başarır, dokunun ağırlık kazandığı Pano ve serbest seramikleriyle tanınan, seramik sanatçısıdır. Seramiğe 1960 yılında Füreya Koral'ın atölyesinde başlamış, daha sonra 1962'de kendi atölyesini kurmuştur. İşlevsel formlar olarak ürettiği ilk çalışmalarından sonra doku üzerine yoğunlaşmış yapıtlarını, kimi zaman rastlantısal, kimi zaman da denetimli çatlama ve kabarmalar oluşturmuştur⁴⁵. Kömür cürufu ve cam gibi malzemeleri seramikle birleştiren sanatçının, pano ve formlarındaki ağırlık dokudadır. Sanatçı, seramiklerinde renkli çamur bünyeleri ile mermer tekniğini kullanarak çalışmalar yapmıştır.⁴⁶

Resim 41 - Bingül Başarır, form, R:30 cm,
pano, 40x40cm

⁴⁵ http://atmosart.comtr.com.tr/BİNGÜL_BAŞARIR-TR--33-.html

⁴⁶ Bkz.(1) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 201

4.2.2. FERHAN TAYLAN ERDER (1939 -)

“Ferhan Taylan Erder, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra 1962'de Almanya'da Krösselbacher Fayans Fabrikası'nda stajyer olarak çalışmış, eğitimini 1963–1968 yılları arasında İtalya'da tamamlamıştır.”⁴⁷ Bu dönem çalışmalarında çoğunlukla renklendirilmiş çamurların birbirine karıştırılmadan yan yana kullanılmasına dayalı Neriaj (nerikomi) tekniğini uygulamıştır. Sergilerinin ana temasını Akdeniz ve mavi toprak oluşturur.⁴⁸

Resim 42 - Ferhan Taylan Erder, renklendirilmiş çamur, rölyef, h: 32 cm,
“Torso”, renklendirilmiş çamur, 27x50 cm,
“Testi”, renklendirilmiş çamur, h: 25 cm

⁴⁷ Bkz.(1) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,532

⁴⁸ Bkz.(1) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi,532

Genellikle kobalt oksit ve demir oksit ile renklendirdiği bünyeler ile çalışan sanatçı, mermer tekniğiyle eserler üretmiştir. “Renklendirilmiş çamurları bir arada kullandığı, pişmiş toprak seramik kabartmalarıyla tanınan seramik sanatçısıdır.

4.2.3. JALE YILMABAŞAR (1939 -)

Ressam ve seramik sanatçısı Jale Yılmabaşar, 1957 yılında burslu olarak A.B.D’ de Albany Union High School’ dan mezun olmuştur. Seramik çalışmalarına bu ülkede başlamıştır. 1962’de Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek okulundan Yüksek Seramikçi diploması almıştır. Çalışmalarında renkli bünye olarak Mısır çamurunu kullanmıştır. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik bölümünde Öğretim Üyesi olarak çalıştıktan sonra, emekli olmuştur.

Resim 43- Jale Yılmabaşar, “Bisikletli Çocuklar”. Mısır çamuru

4.2.4. ZEHRA ÇOBANLI (1958 -)

Sanatçı 1986'da Marmara niversitesinde sanatta yeterlik yaptıktan sonra 1987 yılında Sydney Granville Teknik Kolejinde koordinatörlük yapmıştır. 1989' da Anadolu niversitesinde Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik bölümü ğretim yesi oldu. Aynı yerde Lisans st eğitim programlarının kurulmasına öncülük etmiştir. Sanatçı, renklendirilmiş çamurlarla yapmış olduğu mavi serisinde, sonsuzluk temasını işlemiştir. Osmanlı süsleme motiflerini işlerinde sıkla kullanmıştır. Eserlerinde sıklıkla Stoneware amuru kullanmıştır.

Resim 44- Zehra Çobanlı, “Turkuaz”. Stoneware amuru, h: 18,5 cm, g: 8 cm,

“Kase” stoneware çamuru, h: 13 cm, g: 20,5 cm,

“şarap kasesi”, stoneware çamuru, h: 19,5 cm, g: 6 cm

4.2.5. OYA UZUNER (1966 -)

1991 yılında Anadolu Üniversitesi, Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu Seramik Bölümü'nden mezun olmuştur. 1994 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını, 1998'de aynı kurumda Sanatta Yeterlik Programı'nı tamamlamıştır. Dört kişisel sergi aan, çok sayıda karma sergiye katılan, kamu ve özel koleksiyonlarda yapıtları bulunan Oya Uzuner, Türk Seramik Derneği üyesidir ve halen Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır.

Resim 45- Oya Uzuner, form, karışık teknik, 50x50 cm,

Seramik malzemesinin teknik zenginliğinin, kendisini sıradışı arayışlara yönelttiğini belirten Oya Uzuner, eserleri hakkında: “Çalışmalarımda renklendirilmiş seramik bünyeler ile yapılan şekillendirmeden sonra bir dekor yöntemi olan mozaik ve mermer tekniğinin kullanıldığı karışık bir teknik kullandım” demiştir.

SONUÇ

“Renklendirilmiş Seramik Çamurlarının Günümüz Sanatında Kullanım Olanakları” adlı tez çalışmasında elde edilen bulgular genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Seramik sanatı çok köklü bir geçmişe sahiptir. Bu sanat İlkçağda insanların gereksinimleri ile ortaya çıkmış, zaman içinde değişen yaşam biçimlerine göre özgünleşmiş formlarla birer sanat objesi olarak günümüze kadar ulaşmıştır. İlk insanlar toprağı ihtiyaçlarına göre şekillendirirken sadece kendi rengiyle yetinmemiş, ürününü süslemek için yine toprak kökenli astar kullanmıştır. Göze hoş gelen renk bulma tutkusunu tarih öncesi çağlardan bu yana hep var olmuştur. Özellikle ilkel toplumlardan günümüze kadar insanlar, duyarlıklarının, kültürel düzeylerinin, dinsel inanç ve davranışlarının, toplumsal ilişkilerinin bir göstergesi olarak yaşamın her alanında renkleri kullanmışlardır.

Eski devirde sanat olarak kabul edilmeyen ve günlük ihtiyacı karşılayan “zanaat” sayılan bu nesnelere, günümüz çağdaş sanatçılara ilham vermiştir. Geçmişle gelecek arasında köprü görevini üstlenen sanatçı tarihi yeniden yorumlamak ister. Böylelikle sanat nesnesi üzerinden yeni bir sayfa açar ve eskiyi çağırır. Rengin en yaygın olduğu ve doğal biçimde kullanıldığı alanlardan biri de seramiktir. Renkli çamur ile çalışmak sağladığı anlatım olanakları bakımından, seramik sanatının en zengin tekniklerindedir. Günümüz seramik teknolojisinde yaşanan her türlü gelişme sanatsal ifade biçimlerinde mutlaka yansımaları göstermektedir. Sanatçılar seramik malzemenin tanıdığı geniş olanaklardan yararlanırken, üretiminde özel teknik bilgi ve hassasiyet gerektiren seramik sanatının gelişmesine neden olmuşlardır.

Bu çalışmada, renkli çamur tekniğinin kullanıldığı ülkeler ve sanatçılar ele alınarak incelenmiştir. Özellikle Avrupa ülkelerinde, renkli çamur tekniği daha da yaygınlaşmıştır. Birçok seramik sanatçısı hem şekillendirme, hem de dekorasyon öğesi olarak, renkli seramik bünyeleri ile çalışmalarını sürdürmektedir. Seramik sanatçısı Reg Moon, Aline Favre, Marion Gaunce, Michael Haley - Susuy Siegele, Dorothy Feibleman, Jo Connell, Susan Nemeth, Bernard Irwin, Ben Davies, Penny Fowler, Mollie Bosworth, Charlotte Jones, David Pottinger, Joanna Sancha gibi sanatçıların çalışmaları incelendiğinde genellikle renkli seramik çamurunu tercih

ettikleri görülmektedir. Çünkü bu sanatçılar, rengi teknoloji ile buluşturarak, daha fazla üretim çeşitliliği yapmışlardır. Bu çalışmalarla kendi stillerini oluşturmuşlardır.

Türk seramik sanatında, renklendirilmiş seramik çamuru örneklerine, yakın zamanlara kadar pek rastlanmamaktadır. Ferhan Taylan Erder, Bingül Başarır, Zehra Çobanlı ve Oya Uzuner gibi sanatçılar tarafından renkli çamur bünyeleri kullanılmışlardır. Renkli bünye, özellikle seri üretim değil, daha çok tasarım ürünlerinde, heykelsi çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Yabancı sanatçıların bir çoğu, ticari amaçla atölyelerinde seri üretim yaparken, Türk sanatçılar sanatsal çalışmalara ağırlık vermişlerdir.

Bu nedenle seramik sanatında renklendirilmiş seramik çamuruyla çalışmak, kullanılan bünyelerin uyumu, şekillendirme, kurutma ve pişirme aşamalarında, diğer tekniklere göre daha titiz bir çalışma gerektirmektedir. Renklendirilmiş seramik çamurunun hazırlanma aşamasının zorluğu, oksit boya maliyetinin yüksek olması, tekniğin, kullanım olanaklarının kısıtlı olmasına önemli birer etkendir.

KAYNAKÇA

ANDREANI, Carole (2005), “Teres Meles, Neriage, marqueterie et autres marbres”, **ceramique et du vere**, 142, Mai-Juin:28-34.

ANDREANI, Carole (2005), “Jennifer Lee, Le gres, la forme et linfini”, **ceramique et du vere**, 142, Mai-Juin:40-43.

ANDERSEN, Hans Munck (1997), “Keramiker auf Bornholm”, **Neue Keramik**, 5, January-December: 598-599.

ARCASOY, Ateş (1988), **Seramik Teknolojisi**, Marmara Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi Seramik Ana Sanat Dalı Yayınları no:1, İstanbul.

AYTA, Tülin (1976), **Toprak sanatlarında dekoratif uygulama yöntemleri**, İstanbul.

CHARLESTON, R. J. (Robert Jesse) (1975), **World ceramics**, World of Books, UK.

CRESTOU, Nicole (1995), “Mary Vigor, Porcelaine en couleurs”, **ceramique et du vere**, 85, Novembre-December: 25-27.

CRESTOU, Nicole (1994), “Martine Damas, Variations et Repettions”, **ceramique et du vere**, 75, Mars-Avril : 13.

CONNELL, Jo (2007), **Collering Clay**, A&C Black Publishers Ltd, London.

COSENTINO, Peter (1995), **The Encyclopedia of Pottery Technigues**, Headline Book Publishing, London.

ÇİL, Sakine (1998) **Ünlü İngiliz Seramikçisi Josiah Wedgwood**, Tombak, 24, mayıs: 20-24.

ÇOBANLI, Zehra (1996), **Seramik Astarları**, Anadolu Üni. Güzel Sanatlar Fak. Yayınları, Eskişehir

ÇOBANLI, Zehra (1998), “Seramik Astarları”, **Türkiye’de Sanat Dergisi**, Mart, 03/1998.

ÇOBANLI, Zehra (2003), “Çağdaş Türk Seramiğinde 80 yıl”, **Seramik Türkiye**, 1, Mayıs: 34 -39.

ERMAN, Deniz Onur (2012) “Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı”, **Acta Turcica**, 1, Ocak: 18-33.

FIRIGOLA, Dolors Rosi (2006), **Seramik Dekoratif Teknikler**, Çev. Feza Altunıç, İnkılap yayınevi, İstanbul.

GIBSON, John (1987), **Pottery Decoration-Contemporary Approaches**, AC Black Ltd. London.

GIRARD, Sylvie (1998), “Babs Haenen, La Liberation du pot”, **ceramique et du vere**, 103, Novembre-Decembre: 50.

GODDEN, A.Geofrey (1980), **British Pottery and Porcelain**, Barrie&Jenkins, Ltd, London.

GÜNER, Yüksel (1994), “Sanatta Seramiğin Etkinliği”, **Seramik Dünyası**, 6 Mart-Nisan:14 -15.

HOPPER, Robin (2004), **Making Marks- Discovering the Ceramic Surface**, KP Book, U.S.A.

JUILLIARD, Jean-François (2007), “Teres meles au Lavoir”, **ceramique et du vere**, 153, Mars-Avril : 72.

ORAL, Emel Mülayim (2005), “Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi” **Anadolu Sanat**, Sayı 16, Eskişehir.

ÖKSE, A. Tuba (1993),**Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Kanaat matbaası, İstanbul.

ROWE, Christine (1992), **The pottrrer’s workbook**, B.T. Batsford Ltd, London.

SEVİM, Sıdıka Sibel (2007), **Seramik dekorlar ve uygulama teknikleri**, Yorum sanat, İstanbul.

SHAFER, Thomas (1976), **Pottery Decaration**, Watson-Guption Publications, Newyork.

SINGER, Felix-SINGER, Sonja(1979), **Industrial Ceramics**, Chapman and Hall Ltd, Londra.

ŞEN, Gülay (2010), **Seramik ve Cam Materyallerin Sanat Objelerinde Birlikte Kullanım Olanaklarının Araştırılması**, Yayınlanmamış Y.L. Tezi, ÇOMÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

YILMABAŞAR, Jale (1980), **Jale Yılmazbaşar Seramikleri ve Yöntemleri**, Türk tarih kurumu basımevi, Ankara.

YILMAZ, Ersoy (2012) “**Josiah Wedgwood: Seramik Üretimini ve Pazarlamasının Dönüşümü**”, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2 (5), 253-266.

YOLERİ, Halil (2008), **Pişmiş kil ile iletişim-Seramik üzerine yazılar**, Tibyan yayıncılık, İzmir.

TANSUĞ, Sezer (1999), **Çağdaş Türk Sanatı**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

WALLER, Jane (1992), **Hand-Built Ceramics**, B.T. Batsford Ltd, London.

UZUNER, Oya(2005) “**Seramik Sanatında Renkli Çamur Tekniğinin Tarihsel Gelişimi**” Anadolu Sanat, Sayı 16, Bahar. Eskişehir.

UZUNER, Oya, (1998), **Seramik Çamurlarının Renklendirilmesi ve renkli Seramik Çamurları ile Şekillendirme Aşamasında Yapılan Dekor Yöntemleri**, yayınlanmamış sanatta yeterlilik tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

(1997) Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, **Seramik**, yem yayın. İstanbul.

(2003) Seramik Tanıtım Komitesi, **Türkiye’de Seramik**: Toprakla Ateşin Öyküsü, Grup 7 İletişim Hizmetleri, İstanbul, s. 15.

.....(1990), **Türk seramik sanatında aşamalar süreci**, (Sergi kataloğu), İstanbul,

.....(2007), **Türk seramik sanatı**, (Sergi kataloğu), İstanbul,

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.sanatlog.com/sanat/ferhan-taylan-erderden-gelenekbellek-seramik-10.07.2013
- http://www.serfed.com/content_files/dergi/26/11_SANAT_3.pdf -10.07.2013
- www.galeriselvin.com-10.07.2013
- www.ceramicartsdaily.org/.../-10.07.2013
- www.ahis335.blogspot.com/-11.07.2013
- www.studiokotokoto.com-11.07.2013
- www.definegizemi.com-12.07.2013
- www.aratta.word.press.com-12.07.2013
- www.tersaga.com-13.07.2013
- www.turkish-media.com-14.07.2013
- www.salattepe.com-14.07.2013
- www.nzmuseums.co.nz-14.07.2013
- www.chocolatefactoryn16.com/artists/susan-nemeth1/-14.07.2013
- www.lameridiana.fi.it.- 17.07.2013
- www.bogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari-17.07.2013
- www.bwa.wroc.pl/index.- 17.07.2013
- www.library.cu.edu.tr/tezler/7757.pdf-17.07.2013
- www.egelisesi.k12.tr/dosyalar/editor-17.07.2013
- www.oksit.nedir.com-17.07.2013
- www.affinityarts.co.uk/view-item.asp?iid=479-17.07.2013
- www.kybele.anadolu.edu.tr/tezler/2006/341474.pdf-17.07.2013
- www.seramiksanati.com-12.08.2013
- www.hermitagemuzeum.org-12.08.2013
- www.veniceclayartist.com-12.08.2013
- www.auctionatrium.com-13.08.2013
- www.library.cu.edu.tr-13.08.2013
- www.studiokeramik.org/2012/05/dekorasi-keramik-proses-dekorasi.html-02.02.2014

www.commonsvikimedia.org-02.02.2014
hurarsiv.hurriyet.com.tr-02.02.2014
www.karehost.net/-02.02.2014
www.ani.gov.tr/seramikler.asp-12.03.2014
www.bendaviesceramics.co.uk/ 12.03.2014
www.ceramicstoday.com/potw/favre.htm-12.03.2014
www.studiokeramik.org/2012/05/dekorasi-keramik-proses-dekorasi.html -
14.03.2014
www.studiokeramik.org/.../dekorasi-keramik-marbling-body-nerikomi.html-
14.03.2014
<http://dorothyfeibleman.blogspot.com.tr/>-14.03.2014
[www.artvalue.com/auctionresult--feibleman-dorothy-1951-usa-nerikomi-vessel-
3263647.htm](http://www.artvalue.com/auctionresult--feibleman-dorothy-1951-usa-nerikomi-vessel-3263647.htm)-14.03.2014
www.ceramiquedethurens.ch/up/favre.html- 14.03.2014
<http://collections.vam.ac.uk/item/O19330/vase-gaunce-marion/>-14.03.2014
<http://ocerenca.blogspot.com.tr/search?q=aline+favre>-14.03.2014
www.veniceclayartists.com/contemporary-ceramic-art/5/-16.03.2014
www.kunstforum.cc/favre.html -16.03.2014
www.ferhantaylanerder.com/?page_id=85-16.03.2014
www.galeriselvin.com/artists.php?p=Ferhan_Taylan_Erder-16.03.2014
www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/antoine_lavoisier- 28.04.2014
[www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=
3288](http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=3288)- 28.04.2014
http://atmosart.comtr.com.tr/BİNGÜL_BAŞARIR-TR--33-.html- 30.04.2014
www.veniceclayartists.com/geometric-pottery-styles/ -10.11.2014
www.pinterest.com/pin/167548048611186939/ -10.11.2014
collections.vam.ac.uk/item/O19330/vase-gaunce-marion/ -10.11.2014
collections.vam.ac.uk/item/O19331/dish-gaunce-marion/ -10.11.2014
www.auctionatrium.com/pdfs/BritishCeramics -15.11.2014
www.auctionatrium.com/index.php?page=view_item&itemID=8498- 15.11.2014

www.bendaviesceramics.co.uk/index.php -15.11.2014

www.jo-connell-jc2-medium-jug-.jpg -28.11.2014

www.barewall.co.uk/viewpiece.asp?artist=Jo-Connell&piece=jc2---medium-jug -28.11.2014

www.barewall.co.uk/aboutartist.asp?artist=Jo-Connell -28.11.2014

<http://chinaclay.myshopify.com/pages/mollie-bosworth> -28.11.2014

<http://www.ceramike.com/RegMoon.asp> -30.11.2014

<http://thedesigntfiles.net/2011/01/interview-and-studio-visit-david-pottinger/> 30.11.2014

<http://www.theguardian.com/theguardian/2009/feb/25/other-lives-reg-moon> - 30.11.2014

<http://www.thegalleryupstairstorquil.co.uk/> -30.11.2014

<http://americanart.si.edu/whc/whc-noframe.html?/whc/haley.html> -30.11.2014

<http://www.jennyportgallery.com.au/exhibitions/summersalon2010.html> - 06.12.2014

<https://www.etsy.com/listing/94174256/mike-haley-and-susy-siegele-buzzard> - 06.12.2014

http://www.lameridiana.fi.it/pottery_workshops_susan_nemeth_27_09.htm- 13.03.2015

<http://www.jjconnell.co.uk/publications/>- 13.03.2015

<http://www.studiopottery.co.uk/profile/Penny/Fowler> - 13.03.2015

<https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&q=Ben+davies&btnG=&lr=> - 13.03.2015

<http://www.da-gama-art.com/bernard-irwin/4538967042>- 14.03.2015

<https://www.pinterest.com/hanft/susan-nemeth/> - 14.03.2015

http://www.rogers-collection.com/other_crafts/MOONreg.html- 19.03.2015

[http://en.wikipedia.org/wiki/John_Flaxman,Jasper tablet with 'The Marriage of Cupid and Psyche', about 1778-](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Flaxman,Jasper_tablet_with_'The_Marriage_of_Cupid_and_Psyche',_about_1778-) 21.03.2015

<http://translate.google.com.tr/translate?hl=tr&sl=en&u=http://www.charlottejonesceramics.co.uk/&prev=search-> 21.03.2015

<http://www.theguardian.com/theguardian/2009/feb/25/other-lives-reg-moon-> 21.03.2015

<http://pennyfowlerceramics.co.uk/info.html#statement> - 24.03.2015

http://www.bendaviesceramics.co.uk/about_ben.php- 24.03.2015

<http://translate.google.com.tr/translate?hl=tr&sl=en&u=http://www.icshu.org/2012/nemeth/nemeth.html&prev=search-> 26.03.2015

<https://www.pinterest.com/hanft/susan-nemeth/>- 26.03.2015

ÖZGEÇMİŞ

Tuna Yeter HATIPOĞLU

1981...Şanlıurfa'da doğdu

2000-2004...Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünü bitirdi.

2003..... Özel Eğitim Merkezinde Resim Öğretmenliği yaptı. (Erzurum)

2004..... Stand Tasarımı yapan özel bir şirkette Tasarımcı olarak çalıştı. (İstanbul)

2006.....Şanlıurfa'da kendi atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

2009.....Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Seramik ve Cam Tasarımı Ana Sanat Dalında Yüksek lisans'a başladı.

Katıldığı Karma Sergiler

2000....Resim sergisi.....Şanlıurfa Devlet Güzel Sanatlar Galerisi

2002...Resim sergisi.....Erzurum Atatürk Üniversitesi Sergi salonu

2003...Vitray sergisi.....Erzurum Devlet Güzel Sanatlar Galerisi.

2003...Kardan Heykel Sempozyumu KatılımErzurum.

2003...Resim sergisi.....Erzurum Halk Eğitim Merkezi

2003...Resim sergisi.....İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Galerisi

2004...Resim sergisi..... Erzurum Atatürk Üniversitesi Sergi Salonu

2004...Vitray sergisi.....Erzurum Halk Eğitim Merkezi